

Hyvinvoinnin vuosiraportti 2023

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	3
1. Johdanto.....	4
2. Asiakirjassa käytetyt termit ja lyhenteet	5
3. Hyvinvointityö Hämeenkyrössä.....	7
4. Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	10
5. Väestöryhmät ja indikaattorit	12
5.1 Lapset ja lapsiperheet.....	15
5.1.1 Varhaiskasvatus.....	15
5.1.2 Perusopetus	17
5.1.3 Alakoulujen kouluterveyskyselyn tulokset	18
5.1.4 Lasten ja lapsiperheiden palvelut.....	21
5.2 Nuoret ja nuoret aikuiset	23
5.2.1 Yläkoulujen ja 2. asteen oppilaitosten kouluterveyskyselyn tulokset	23
5.2.2 Nuorten ja nuorten aikuisten palvelut.....	28
5.3 Työikäiset	30
5.4 Ikäihmiset.....	31
5.5 Kaikki ikäluokat	32
6 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	35
7. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat	37
8. Hyvinvointiohjelman arviointi 2023 ja tavoitteet 2024.....	38

Tiivistelmä

Vuosittainen hyvinvointiraportti on lakisääteinen tietopaketti kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta. Hämeenkyrön vuosittainen raportti on todella laaja ja sisältää myös tietoja, jotka eivät muutu merkittävästi vuosittain. Tiivistelmään on nostettu merkittävimmät muutokset ja huomiot vuodelta 2023.

Vuonna 2023 toteutettu hyvinvointialueuudistus uudisti kuntien hyvinvointityön ja loi uuden yhteistyökumppanin. Vuoden aikana aloitettiin yhteistyön luominen uuden hyvinvointialueen organisaation kanssa. Työssä on edetty, mutta paljon parannettavaa on edelleen molemmilla osapuolilla. Seuraava iso uudistus TE24, jossa työllisyydenhoito siirtyy kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa, on valmistelussa.

Kunnan terveydenedistämistyötä ja suuntaa mitataan TEAviisarilla ja HYTE-kertoimella. Hämeenkyrössä tehtävä työ terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi on hyvällä tasolla ja parantunut vuosittain. Molempien koostetta voidaan mitata tuloksella, jonka maksimipisteet ovat 100. Hämeenkyrön TEAviisarin pistekeskisarvo on 72 ja HYTE-kerroin 70. Molemmat ovat alueellisesti ja valtakunnallisesti verraten hyvällä tasolla.

Merkittävin lasten ja nuorten hyvinvointitiedon lähde on joka toinen vuosi suoritettava kouluterveyskysely. Vaikka yleisesti voidaan todeta pääosan Hämeenkyrön lapsista ja nuorista voivan hyvin nousee kouluterveyskyselystä huolenaiheita. Huolta herättävät ilmiöt ovat päihteiden käyttö, kiusaaminen ja heikko itsestä huolehtiminen. Myös lasten ja nuorten liikkuminen on edelleen vähäistä, vaikka tulokset ovat siltä osin paranemassa.

Vuodelle 2024 painopisteiksi ja huomioitaviksi asioiksi tässä asiakirjassa nostetaan ehkäisevä päihdetyö, kiusaamiseen puuttuminen, riittävä oppimisen tuki sekä yhteistyö kunnan sisäisesti, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa. Lisäksi painotetaan tiedonkeruuta toiminnan kehittämistä ikäihmisten ja turvallisuuden osalta.

1. Johdanto

Kunnan perustehtävä on kuntalain 1§ mukaan asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:n mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä ja toimenpiteitä väestöryhmittäin. Vuosittaiseen raporttiin sisältyy myös lastensuojelulain 12 § sekä lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvasta 5 § mukaisia tietoja. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:n mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain sekä kerran valtuustokaudessa on valmistettava laajempi hyvinvointikertomus. Hämeenkyrön viimeisin laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty vuosille 2021–2025. Laajan hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman painopisteet tulevat Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin alueellisesta laajasta hyvinvointikertomuksesta. Painopisteet ovat elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, osallisuus ja vaikuttaminen, turvallinen elinympäristö sekä vaikuttavat palvelut. Jokaiseen painopisteeseen on asetettu tavoitteita alueellinen laaja hyvinvointikertomus pohjana sekä huomioitu Hämeenkyrön omat indikaattoritiedon osoittamat kehittämisen kohteet. Jokaiseen tavoitteeseen on laadittu suunnitelma toimeenpanoon sekä arviointi.

Hyvinvointityö kunnassa on suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointia edistävällä tavalla. Hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu kunnan eri toimialojen ja kunnassa toimivien palveluntuottajien yhteistyönä. Hyvinvoinnin edistäminen kohdistuu yksilöön, perheeseen, yhteisöihin, koko väestöön ja näiden elinympäristöihin. Hyvinvoinnin edistäminen on sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta tukevaa sekä köyhyyttä, syrjäytymistä ja muita sosiaalisia haittoja vähentävää toimintaa. Vuosiraportissa kuvataan väestön hyvinvoinnin tilaa kyseisenä vuonna sekä raportoidaan asetettujen painopisteiden mukaisten tavoitteiden toteutumista. Vuosittaisessa raportissa huomioidaan keskeisimmät hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen toimet ja merkittävimmät indikaattorit. Kaikkia käytettäviä kyselyjä ei toteuteta vuosittain. Raporttia laadittaessa useista vuosittain

päivitetävistä indikaattoreista puuttuu vielä vuoden 2023 tiedot. Raportoinnissa ja edelleen voimavarojen suuntaamisessa käytetään aina ajantasaisinta saatavilla olevaa tietoa. Vuosiraportissa käytetty indikaattoritieto on saatu pääosin Sotkanetin tietokannasta sekä eri palvelualueiden omista tilastoista.

Tässä raportissa on kerrottu palveluista lähinnä niiltä osin, kun niillä täytetään laajojen hyvinvointisuunnitelmien tavoitteita tai palveluiden tuotannon muutokset ovat merkittäviä. Kyse ei siis ole toimintakertomuksesta tai siihen verrattavasta asiakirjasta. Raporttiin on nostettu myös valmistelussa olevan vähimmäistietoasetuksen mukaisia indikaattoritietoja.

Hämeenkyrössä vuonna 2023 hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on ollut hyvällä tasolla. Hyvät tulokset näkyvät positiivisena kehityksenä TEAvisarin pisteissä sekä HYTE-kertomessa. Merkittävin muutos hyvinvoinnin edistämässä oli vuoden 2023 alussa toimintansa aloittanut hyvinvointialue. Uudistuksen myötä sekä kunnan että hyvinvointialueen on organisoitava lakisääteinen kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen työ uudelleen.

2. Asiakirjassa käytetyt termit ja lyhenteet

Elintapaohjaus on liikuntapalveluiden ja hyvinvointialueen yhteinen ohjausmalli yksilöiden elintapojen edistämiseen.

EVA tarkoittaa terveydenhuoltolain 11 §:n mukaista päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin menettelyä.

HYTE tarkoittaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

HYTE-kerroin on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin, jota käytetään hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtionrahoituksen perustana sekä kunnille valtionosuuden lisäosana.

Hyvinvointiryhmä on poikkitoiminnallinen kunnan hyvinvointijohtamisen rakenteita kehittävä ja hyvinvointikertomustyötä koordinoiva työryhmä.

Indikaattori eli tunnusluku kuvaa hyvinvoinnin, terveyden ja palvelujen tilannetta ja niissä tapahtuneita muutoksia.

Keskiasteen koulutus on ylioppilastutkinnon tai ammatillisessa oppilaitoksessa enintään 3-vuotisen tutkinnon suorittaneet.

KouluPT on matalan kynnyksen liikuntaneuvontamalli yläkouluikäisille nuorille.

Korkea-asteen koulutus on ammatillisessa oppilaitoksessa yli 3-vuotisen tutkinnon suorittaneet, sekä ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneet.

Nepsy on lyhenne neuropsykiatrisista haasteista, jotka johtuvat aivotoiminnan rakenteellisesta ja toiminnallisesta poikkeavuudesta. Neuropsykiatrisia vaikeuksia ovat esimerkiksi ADHD ja ADD, Aspergerin oireyhtymä ja muut autismikirjon häiriöt, kehityksellinen kielihäiriö sekä Touretten oireyhtymä.

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen.

OPS eli opetussuunnitelma on suunnitelma siitä, miten opetus järjestetään.

Perhekeskus on palveluverkosto, joka kokoaa yhteen tietoa ja mahdollistaa yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista. Hämeenkyrössä perhekeskuksen ohjausryhmä on myös nuorisolain 9 § mukainen yhteistyöverkosto.

Pirha on Pirkanmaan hyvinvointialue.

Puhti-raportti on THL:n kehittämishankkeen raportti palvelujärjestelmän ulkopuolelta kerätyvästä tiedosta. Puhti-raportti ei ole julkinen.

Seutuvertailu on Tampereen kaupunkiseudun ja Hämeenkyrön varhaiskasvatuksen, opetuksen ja lukiokoulutuksen tunnuslukujen ja kustannusten vuosittainen vertailututkimus.

Sotkanet on THL:n ylläpitämä tilasto- ja indikaattoripankki.

TE24 tai TE24 uudistus on valtakunnallinen uudistus, jossa työllisyyspalveluiden tuottaminen siirtyy valtiolta kunnille.

TEAvisari eli terveyden edistämisen aktiivisuusvisari on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämä palvelu. Tiedonkeruuseen perustuen kunnan palveluita pisteytetään. Maksimi pisteet ovat 100.

TE-palvelut on lyhenne sanoista Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut.

THL on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Tuva eli tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on toisen asteen koulutusta oppilaille, jotka tarvitsevat valmiuksia ja/tai ohjauksellista tukea siirtyäkseen lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen.

Vaka on kunnan varhaiskasvatus.

VET-koordinointi tarkoittaa vapaaehtoistyön koordinointia.

VNR on valtion ravitsemusneuvottelukunta, joka seuraa ja edistää väestön ravitsemusta.

Vähimmäistietoasetus on Sosiaali- ja terveysministeriön valmistelussa oleva asetus niistä tiedoista, joita kunnissa ja hyvinvointialueella on seurattava väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

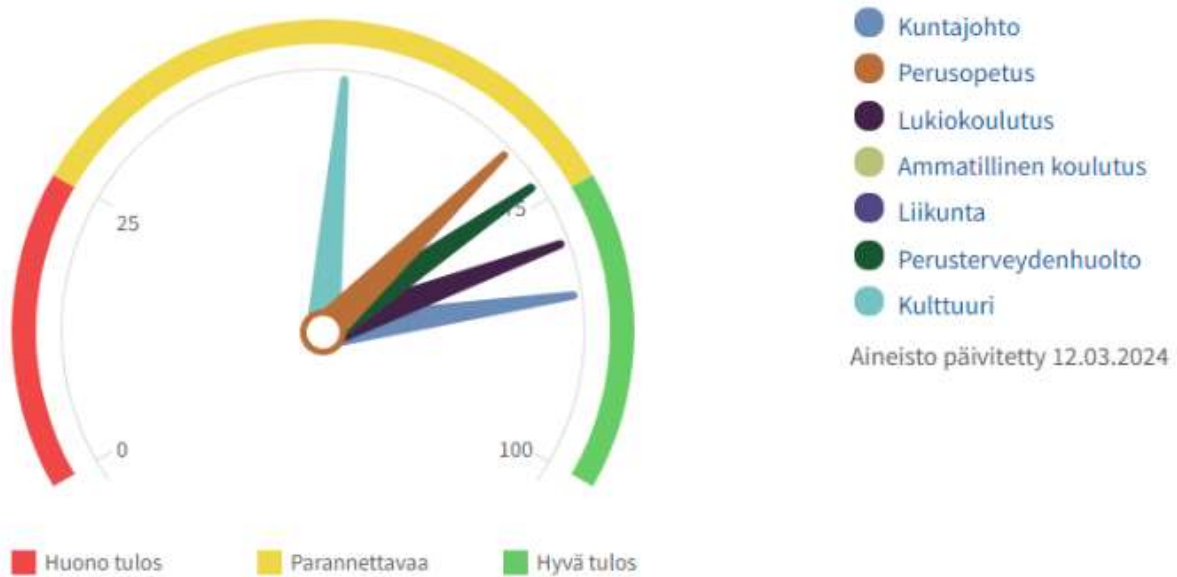
3. Hyvinvointityö Hämeenkyrössä

Kuntalain 37 § mukaan kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Hämeenkyrön kuntastrategia "Vakaa ja verraton" hyväksyttiin 2022. Strategia koostuu kolmesta päämäärästä; Hyvän kasvun ja oppimisen ympäristö, Toimiva ympäristö

elämiselle, sekä Kestävyys- ja talousvastuun tiedostava kunta. Kuntastrategiassa merkittävänä hyvinvoinnin lähteenä nähdään varsinkin osallisuus ja yhteistyö toimijoiden välillä. Strategian tavoitteet näkyvät vuosittain talousarvion tavoitteissa. Hyvinvointityötä tehdään ja kehitetään samansuuntaisesti talousarvioprosessin kanssa.

Vuoden 2023 aikana Hämeenkyrön hyvinvointityöhön tehtiin merkittäviä muutoksia. Hyvinvointialueuudistuksen ja uuden kokoaikaisen hyvinvointikoordinaattorin myötä hyte-työ organisoitiin uudelleen. Uusi hyvinvointiryhmä nimettiin kunnanhallituksessa 29.5.2023 (§ 128). Uuden ryhmän myötä myös ryhmän toiminta uudistui ilmiö- ja teemälähtöiseksi. Hyvinvointiryhmä kokoontui vuonna 2023 neljä kertaa. Ryhmän yhteisenä työnä hyvinvointityötä päätettiin painottaa osallisuuteen, palvelupolkuihin, mielenterveyden edistämiseen ja yhteistyöhön Pirhaan. Vuoden aikana jatkettiin hyvinvointisuunnitelman mukaisten toimenpiteiden käytäntöönpanoa.

Kaikki sektorit : Hämeenkyrö 2023

Koko kunnan terveyden edistämisen aktiivisuutta mitataan TEAvisari -palvelulla. Se kuvaa kunnan organisaation aktiivisuutta edistää kuntalaisten terveyttä itsearvion mukaan. Palvelun tuottaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). TEAvisari tarkastelee kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilan seuranta, työhön kohdistettuja resursseja, tiedolla johtamista, in-

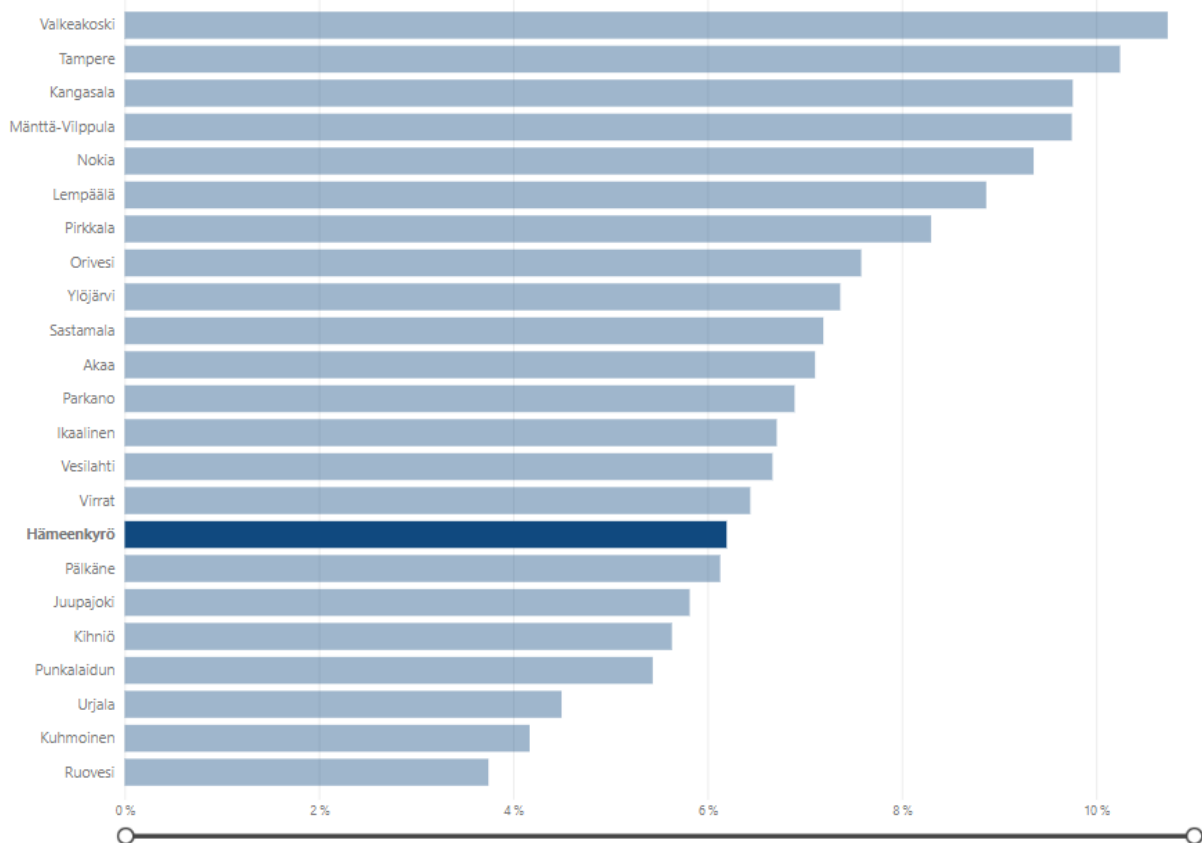
dikaattoritiedon seuranta, poikkihallinnollista yhteistyötä sekä johtamista kokonaisuudessaan. Vuonna 2023 päivittyneitä tietoja TEAviisariin saatiin kuntajohdosta ja kulttuurista, myös perusopetuksen tulokset vuodelta 2023 on kerätty, mutta ne julkistetaan myöhemmin keväällä. Kuntajohdon ja varsinkin kulttuurin pisteissä on merkittävä nousu. Hämeenkyrön panostukset kulttuuriin sekä vastuunottaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa näkyvät nousseina pisteinä.

Pisteet	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Kaikki sektorit	72	62	54	56	58	67	67	65
Kuntajohto	84	..	69	..	66	..	84	..
Perusopetus	69	..	72	..	69	..
Lukiokoulutus	..	79	..	52	..	72	..	64
Ammatillinen koulutus
Liikunta	..	73	..	41	..	30	..	57
Perusterveydenhuolto	..	73	..	74	..	69	..	62
Kulttuuri	52	..	11	..	20

TEAviisari pisteiden vuosivertailu Hämeenkyrössä

Valtiokonttorin ylläpitämä sivusto tutkiahallintoa.fi tarjoaa tietoa kuntien ja alueiden hallinnosta. Tutkiahallintoa -palvelun HYTE-raportti tarkastelee kuntien talousraportoinnista eriteltyjä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien palveluiden ja tilien yhdistelmiä, niistä aiheutuneita kustannuksia ja niistä saatuja tuottoja. Sen tavoitteena on kuvata kuntien HYTE-kustannuksia vertailukelpoisena tietona. Päivityvän palvelun tiedot ovat tällä hetkellä huonosti verrattavissa vuosittain. Tuoreimmat tiedot palvelussa ovat vuodelta 2022, jolloin HYTE-kustannuksissa oli mukana mm. opiskeluhuollon kustannukset, jotka ovat nyt siirtyneet hyvinvointialueelle. Tiedot eivät ole enää kustannustasolla tutkittaen oleellisia, mutta

vertaillen ne antavat ymmärrystä palveluihin panostamisesta, vaikka suoraan vertailutietoon kuntien erilaiset hallintojärjestelyt saattavat vaikuttaa. HYTE-kustannusten osuus Hämeenkyrön kaikkien palveluiden kustannuksista vuonna 2022 oli 6,2 %, joka on hieman Pirkanmaan keskiarvoa (7,2 %) pienempi.

HYTE-kustannusten osuus kokonaiskustannuksista – Lähde tutkiahallintoa.fi

4. Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

Tilastokeskuksen antaman ennakkotiedon mukaan Hämeenkyrössä oli 10 316 asukasta vuoden 2023 lopussa. Väkiluku nousi 59 henkilöllä. Vuonna 2023 Hämeenkyröön syntyi 74 lasta ja 125 hämeenkyröläistä menehtyi. Vuonna 2023 kuntaan muutti muista kunnista 524 henkilöä, kunnasta pois 443, muista maista 36 ja muihin maihin 7 henkilöä. Väkiluvussa ollaan tällä hetkellä vuoden 2008 tasossa. Hämeenkyrön kunnan talous oli tulokseltaan positiivinen

vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Vuoden aikana toimenpantiin valtuuston 2022 hyväksymää sopeuttamisohjelmaa.

Vuonna 2023 kunnan toiminta supistui merkittävästi aiempiin vuosiin verrattuna perusturvapalveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle. Muutoksen myötä sekä kunnan että hyvinvointialueen oli organisoitava omia ja yhteisiä töitä uudelleen. Valtavat hallinnolliset muutokset sekä käytännöntasolla tapahtuneet työntekijävaihdokset vaikuttivat ja vaikuttavat edelleen. Uudistuksen myötä tässä raportissa ei raportoida sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja.

Sivistyspalveluissa uutta resurssia rekrytoitiin ja toimintaa vahvistettiin strategian, henkilöstösuunnitelman ja talousarvion mukaisesti. Vapaa-aikapalvelut uudistuivat uusien ja uudistettujen tehtävien myötä vuonna 2023. Uusina vakansseina aloitti varhaisnuoriso-ohjaaja, kulttuurikoordinaattori sekä liikunnanohjaaja. Vuoden aikana uudistettiin myös vapaa-aikapäällikön, kirjastonjohtajan ja nuorisokoordinaattorin tehtäviä. Varhaiskasvatuksessa päivitettiin tehtäviä uuden varhaiskasvatustilain vaatimuksien suuntaisiksi.

Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen seuraava valtava kuntiin vaikuttava muutos on TE24 uudistus. Uudistus, joka nimestään huolimatta tulee voimaan vuoden 2025 alusta, siirtää TE-palvelut kuntiin. Hämeenkyrö on TE24 valmistelussa liittynyt läntisen Pirkanmaan työllisyysalueeseen. Kunnan työllisyyspalvelut on yhdessä Pirhan kanssa kehittänyt minun tiimini -toimintamallia työnhakija-asiakkaiden työkyvyn vahvistamiseksi.

Vuoden 2023 aikana työskennelleen johtamisjärjestelmätoimikunnan esityksistä kuntaan perustettiin kaksi uutta luottamushenkilötoimielintä. Elinkeino- ja työllisyystoimikunta aloitti toimintansa syksyllä ja toimii elinkeino- ja työllisyysasioiden linjaavana ryhmänä, sekä valmistelee osaltaan TE24 uudistusta. Hyvinvointijaosto, joka aloittaa toimintansa vuoden 2024 alusta, vastaa vapaa-aikapalveluiden järjestämisestä sekä koordinoi hyvinvointityön toteuttamista.

5. Väestöryhmät ja indikaattorit

Hämeenkyrön väestö jakautuu ikäryhmiin alla olevan taulukon mukaisesti. Tiedot ovat tilastokeskuksen tietokannasta 2022 tilanteen mukaan, koska vuoden 2023 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Ikä	2018	2019	2020	2021	2022
0 – 6	812 (7,7 %)	775 (7,4 %)	743 (7,2 %)	694 (6,7 %)	670 (6,5 %)
7 – 15	1 156 (11,0 %)	1 148 (11,0 %)	1 124 (10,9 %)	1 164 (11,3 %)	1 147 (11,2 %)
16 – 25	919 (8,7 %)	880 (8,5 %)	862 (8,3 %)	845 (8,2 %)	825 (8,0 %)
26 – 45	2 343 (22,3 %)	2 284 (22,0 %)	2 294 (22,2 %)	2 279 (22,0 %)	2 282 (22,2 %)
46 – 64	2 852 (27,1 %)	2 825 (27,2 %)	2 794 (27,0 %)	2 759 (26,7 %)	2 741 (26,7 %)
65 – 79	1 806 (17,2 %)	1 859 (17,9 %)	1 888 (18,3 %)	1 929 (18,7 %)	1 960 (19,2 %)
80 -	622 (5,9 %)	633 (6,1 %)	639 (6,2 %)	667 (6,5 %)	632 (6,2 %)

Samoin, kuin pääosassa Suomen kuntia, myös Hämeenkyrössä ikääntyneiden määrä kasvaa ja nuorten määrä vähenee. Huoltosuhde ilmaisee kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15–64-vuotiasta eli työikäistä kohti. Hämeenkyrön huoltosuhde on 71,8, joka on korkeampi kuin Pirkanmaan (59,3) keskiarvo, mutta matalampi kuin Pirkanmaan pienten ja keskikokoisten kuntien.

Asuntokuntia Hämeenkyrössä on vuoden 2022 tilaston mukaan ollut 4843. Asuntokuntien määrä on ollut viime vuosina lievästi nouseva. Lapsiperheiden osuus väestöstä on ollut viime vuosina laskeva, vuonna 2022 niiden osuus kaikista asuntokunnista oli 37,5 %. Vastaavasti yli 65-vuotiaiden asuntokuntien osuus on nouseva, vuonna 2022 niiden osuus asuntokunnista oli 38,1 %. Perheiden ja lapsiperheiden määrä on viime vuosina laskenut hieman, samalla kun yksinasuvien määrä on noussut.

Kaksikymmentä vuotta täyttäneistä hämeenkyröläisistä keskiasteen koulutuksen on saanut 49,9 % ja korkea-asteen koulutuksen 24,7 %. Hämeenkyrössä keskiasteen koulutuksen suo-

rittaneiden suhteellinen määrä on Pirkanmaan korkein ja selvästi (+7,1 %) Pirkanmaan keskiarvoa korkeampi. Korkea-asteen koulutuksen saaneita on vastaavasti merkittävästi vähemmän (-9,8 %) kuin Pirkanmaalla keskimäärin.

Kunnille vuodesta 2023 alkaen maksettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa (HYTE-kerroin) määräytyy prosessi- ja tulosindikaattoreiden perusteella. Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Ne kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle hyvinvoinnin edistämiseksi. Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Laskennassa etsitään jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien pienin erotus ja suurin erotus. Suurin erotus kuvaa parasta positiivista kehitystä. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan edellä mainittujen minimien ja maksimien avulla. Skaalauksen ansiosta pistemäärät ovat vertailukelpoisia eri indikaattoreiden välillä. Lisäksi jo pienellä parannuksella kunta voi saada hyviä pistemääriä, jos muutos on hyvä kaikkien muiden kuntien tilanteeseen verrattuna.

Hämeenkyrön HYTE-kerroin on 70, joka tarkoittaa kannustinrahana 19,8 € asukasta kohden. HYTE-kerroin nousi viime vuodesta 2 pistettä. Hämeenkyrön tulos kuuluu Pirkanmaan parhaimmiston. HYTE-kertoimeen on tärkeää kiinnittää huomiota myös jatkossa tulosten skaalautuvuuden vuoksi.

Prosessi-indikaattorit				
Kuntajohto	2020	2021	2022	2023
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100	100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100	100
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100	100
Liikunta				
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	100	100	100	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	0	0	100	100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	0	0	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	100	100
Peruskoulut				
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	78	100	100	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	74	100	100	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	62	26	26	
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	58	35	35	
Kulttuuri				
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä	0	0	0	100

Tulosindikaattorit	Alkuperäiset			Skaalattu			
	2020	2021	2022(3)	2020	2021	2022	2023
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista		30,7	33,9	49	30	30	54
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista		23,6	22,0	58	51	51	49
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	6,3	9,7	6,2	38	48	67	44
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	1,4	1,4	1,3	30	40	55	53
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	8,8	8,7	8,5	51	44	55	42
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	438,3	320,1	435,6	53	35	56	50

5.1 Lapset ja lapsiperheet

Lasten ja lapsiperheiden ryhmästä suuri osa käyttää kunnan palveluja ja siten tietoa saadaan ikäryhmästä paljon. Lasten ja nuorten määrä Hämeenkyrössä on viime vuosina pienentynyt ikäluokkien pienenemisen myötä. Ennusteiden mukaan lasten ja nuorten määrä tulee edelleen laskemaan tulevina vuosina. Lapsiperheiden pienituloisuusaste Hämeenkyrössä on pienentynyt vuonna 2022 selvästi ollen nyt 9,7 %. Lasten pienituloisuusaste on myös matalampi kuin kunnan yleinen pienituloisuusaste 11,6 %. Tilastojen mukaan lapsiperheiden suhteellisesti mitattu taloudellinen asema Hämeenkyrössä on parantunut. Hämeenkyrössä (31,3 %) on jonkin verran muuta Pirkanmaata (26,1 %) enemmän ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuus (0,6 %) lapsiperheistä puolittui vuonna 2022.

5.1.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa kuntatason toimintasuunnitelma, joka pohjautuu laajan hyvinvointisuunnitelman ja kuntastrategian painopisteisiin sekä tavoitteisiin. Tunne-, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen oppiminen on päämäärätietoisin kehittämistoiminnan avulla tuotu osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Kunnan kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä on käytössä PIKI-toimintamalli, jonka avulla tunnistetaan ja ehkäistään kiusaamista. Toimintamallin tavoitteena on vahvistaa erityisesti lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitoja.

Hämeenkyrön varhaiskasvatukseen osallistuminen on ollut pitkään korkealla tasolla. Tähän ovat vaikuttaneet heinäkuuhun 2022 jatkuneet maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilut ja 1.3.2023 alkaen nostetut tulorajat varhaiskasvatuksen maksuttomuuteen. Vuonna 2022 Hämeenkyrössä varhaiskasvatukseen osallistui 62 % alle kolme vuotiaista ja yli kolme vuotiaista 94 %. Vaikka ikäluokat pienenevät korkean ja nousevan osallistumisasteen, sekä lisääntyneen tuentarpeen vuoksi, varhaiskasvatuksen tarve ei ole kokonaisuutena vähentynyt.

Vuosi	Lasten kokonaismäärä	Osallistuminen varhaiskasvatukseen	
		alle 3 v.	yli 3 v.
2022	475	64 %	94 %
2021	483	55 %	96 %
2020	516	52 %	98 %
2019	567	57 %	94 %
2018	605	55 %	82 %
2017	632	44 %	82 %

Lähde seutuvertailu 2022

Osallistuminen varhaiskasvatukseen nähdään merkittävänä tekijänä lapsen myöhemmälle oppimiselle, kehitykselle sekä vaikutus perheiden sosioekonomisten erojen tasaamisessa. Varhaiskasvatuksen rooli perheiden tukemisessa ja ohjaamisessa muihin palveluihin nähdään oleellisena ja osallistuminen varhaiskasvatukseen edistää tukea tarvitsevien lasten tuen toteutumista merkittävästi. Kaikista varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista kehityksen ja oppimisen tukea tarvitsevien lasten osuus on 12,3 % lapsista. Tarve on vähentynyt viime vuosina, mutta on edelleen korkeampi kuin seutuvertailun muissa kunnissa. Varhaiskasvatuksen erityisopetusta ja tuen tarpeisiin vastaamista on tehostettu vuonna 2023 hankerahoituksella palkatulla varhaiskasvatuksen erityisopettajalla.

Korkeasta osallistumisasteesta huolimatta Hämeenkyrössä lasten keskimääräiset läsnäolo-päivät (153) varhaiskasvatukseen ovat vertailukuntia vähäisemmät. Osallistumisaste on nous-
sut, mutta se on edelleen vertailun alhaisin. Hämeenkyröläisten perheiden keskimääräinen asiakasmaksu on selvästi seudun keskiarvoa pienempi.

Esiopetuksen toteutus siirtyi sopeuttamisohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen toteuttamaksi syksyllä 2022. Muutoksen onnistumiseen on panostettu paljon ja saadun palautteen ja kokemusten perusteella siirto on ollut onnistunut. Esiopetusikäiset lapset ovat tarpeensa mukaan esiopetuksen lisäksi mukana täydentävässä varhaiskasvatuksessa, ja sen myötä heille kuuluu varhaiskasvatuslain mukainen tuki.

Hyvinvointialueuudistus muutti yhdyspintaa varhaiskasvatuksen ja neuvolan osalta. Uudet yhteistyörakenteet ovat vasta kehittymässä.

5.1.2 Perusopetus

Perusopetukseen osallistuu oppivelvollisina koko ikäluokka. Ikäluokissa on vaihteluita, mutta trendinä ikäluokkien koko on laskeva.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Yhteensä
Heinijärvi	18	13	21	16	19	19				106
Kirkonkylä	42	37	47	35	33	38				232
Kyröskoski	34	32	45	43	45	37				236
Mahnala	31	35	40	32	37	38				213
Yhteiskoulu							114	138	122	374
Yhteensä	125	117	153	126	134	132	114	138	122	1161

Oppilasmäärät luokka-asteittain ja kouluittain 2023

Oppimisen ja koulunkäynnin tukipalvelut on jaettu kolmeen portaaseen: yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tehostetun tuen oppilasmäärä on pysynyt viime vuosina melko tasaisena. Varsinkin erityisen tuen oppilaiden määrä on muuta Tampereen seutua selvästi korkeampi.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tehostettu tuki	151	147	138	128	153	157	153
Eriytynen tuki	105	125	142	145	150	125	123

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaat 2023

Arjen työssä kouluilla näkyy edelleen koronan jälkeinen oppimisen vaje erityisesti tunne- ja vuorovaikutustaidoissa. Verrattuna koronaa edeltävään aikaan oppilailla on enemmän it-sesäätelyn ja itsehillinnän haasteita. Ilmiö näkyy myös vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksissa.

5.1.3 Alakoulujen kouluterveyskyselyn tulokset

Ajantasainen ja vertailukelpoinen tieto lasten hyvinvoinnista saadaan joka toinen vuosi toteutettavasta kouluterveyskyselystä. Lasten osalta kyselyyn vastaavat 4. ja 5. luokkalaiset. Viimeisin kysely toteutettiin 2023. Vaikka suurin osa lapsista on hyvinvoivia, kokonaisuutena voidaan todeta, että tulokset ovat Hämeenkyrössä huolta herättävät. Tuloksia on analysoitu vertailemalla niitä Hämeenkyrön aiempien vuosien tuloksiin, sekä Pirkanmaan ja valtakunnallisiin keskiarvoihin. Hämeenkyrön melko pienten oppilasmäärien takia yksittäisilläkin oppilailla voi olla suuri merkitys tuloksiin. Todella laajasta kyselystä on pyritty nostamaan oleelliset huomiot ja merkittävimmät muutokset. Huonot tai huolestuttavat tulokset eivät suoraan tarkoita, että kouluilla ja palveluiden tuottamisessa tehtäisiin asioita väärin tai huonosti. Enemmänkin se kertoo siitä, että paikallisesti on tehtävä enemmän, pidempään tai uudella tavalla.

Suurin osa lapsista voi hyvin ja on tyytyväisiä elämäänsä. Hämeenkyrön kouluterveyskyselyn tulokset ovat kokonaisuutena kuitenkin monelta osin selvästi huolestuttavammat kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti. Tulosten mukaan eniten huolta herättävät ilmiöt alakoululaisilla ovat kiusaaminen, heikko yhteisöllisyys ja sosiaaliset taidot.

Koulunkäynnin ja oppimisen osalta alakoululaisten tulokset ja niiden suunta ovat huolestuttavat. Koulu-uupumusta kokevien osuus on noussut edellisestä kyselystä yli 4 % ollen vuonna 2023 20,4 %. Samaan aikaan kouluinnostusta kokevien määrä on pudonnut vastaavasti 4 % ollen nyt 34,2 %. Koulun merkityksen kyseenalaistavien (15,5 %) ja niiden osuus, jotka tuntevat olevansa menettämässä kiinnostuksen kouluun (19,1 %) on myös noussut. Hämeenkyrössä myös koetaan verrattain paljon vaikeuksia oppimisessa. Tukea opiskeluun tarjotaan aktiivisesti, koska Hämeenkyrön erityisen ja tehostetun tuen lasten määrä perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa ovat muuta Tampereen seutua korkeammat.

Koulu yhteisön osalta tulokset ovat parantuneet edellisestä tiedonkeruusta. Positiivinen muutos (+ 6 %) on varsinkin niiden oppilaiden osuudessa (59,6 %) jotka kokevat, että koulussa on aikuinen, jolle voivat puhua mieltä painavista asioista. Kiusaamisen yleisyys näkyy myös

kouluyhteisössä hyvin koulukaverien kanssa toimeentulevien määrän (71,9 %) putoamisessa yli kymmenellä prosentilla sekä luokan oppilaiden usein yhdessä viihtyvien (50,8 %) määrän putoamisella yli 15 prosentilla.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus on noussut edellisestä kyselyn valtakunnalliselle keskitasolle. Liikkumisen osalta huomion arvoista on Move! mittaustulokset, joissa Hämeenkyrön 5. luokan oppilaista 43,4 % fyysinen toimintakyky oli terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Vertaillen (koko maa 10,5 %) niiden oppilaiden määrä (16,2 %), jotka eivät koe nukkuvansa riittävästi, on korkea.

Valtaosa alakoulujen oppilaista (81,8 %) on tyytyväisiä elämäänsä. Mielen hyvinvoinnin osalta huolestuttavin on vähintäänkin lievää ahdistusoireilua kokevien (30,6 %) määrän nousu yli kuudella prosentilla valtakunnallisten tulosten pysyessä suunnilleen edellisen kyselyn tasolla. Fyysisen terveyden osalta huomionarvoinen on niiden oppilaiden osuus (42,4 %), jotka harjaavat hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Tulos on parantunut edellisestä kyselystä, mutta on edelleen huomattavasti huonompi kuin alueella keskimäärin. Kivun kokeminen on yleisempää kuin alueella keskimäärin.

Opiskeluhuollon palveluita käyttäneiden osuus on kuraattorin (25,9 %) ja kouluterveydenhoitajan (49,7 %) osalta noussut koulupsykologin käyntien (6,2 %) laskiessa verrattuna vuoden 2021 tuloksiin. Kuraattorin ja kouluterveydenhoitajan palveluita käyttäneiden määrä on ollut ja on edelleen alueellisesti ja valtakunnallisesti verraten korkea. Tuloksista päätellen Pirha on ylläpitänyt edelleen lakisääteisiltä osin Hämeenkyrön korkean opiskeluhuollon tason alakouluissa vuonna 2023.

Valtakunnallisestikin on huomioitu sähkösavukkeiden yleisyys ja niiden käyttö alakouluissakin. Hämeenkyrössä sähkösavuketta vähintään kerran käyttäneiden alakoululaisten osuus (4,6 %) on alueen ja valtakunnan tasoa vastaava. Sähkösavukkeiden yleistyessä on perinteistä tupakkaa kokeilleiden osuus (2,5 %) Hämeenkyrössä pudonnut yli neljällä prosentilla.

Koululounas koetaan alakouluissa sekä alueellisesti että valtakunnallisesti verraten todella hyväksi. Niiden oppilaiden määrä, jotka kokevat kouluruoan laadukkaaksi ja maukkaaksi on huomattavasti korkeampi kuin Pirkanmaalla keskimäärin. Ainut moite oppilailta kouluruokailuun on siihen käytettävissä olevan ajan riittävyys, jonka tulos Hämeenkyrössä (67,5 %) on Pirkanmaan keskiarvoa (75,4 %) huonompi. Myös niiden oppilaiden osuus, jotka eivät syö aamupalaa joka arkipäivä (36,7 %), on lähes kymmenen prosenttia korkeampi kuin Pirkanmaalla keskimäärin.

Alakoululaisten sosiaaliset taidot ja suhteet ovat kehittyneet pääosin positiiviseen suuntaan. Oppilaiden määrä (1,5 %), joilla ei ole yhtään hyvää ystävää, on pudonnut ja kotiintuloajoista sopiminen vanhempien kanssa (65,2 %) yleistynyt. Huomattavaa sosiaalisissa taidoissa on vähäinen määrä hyvät empatia- (49 %) ja yhteistyötaidot (25 %) omaavista. Molemmat ovat selvästi huonommat kuin alueellisesti vai valtakunnallisesti keskimäärin. Selvästi verraten pienempi on niiden oppilaiden määrä (50,5 %) jotka kokevat, että heillä on hyvä keskusteluyhteys vanhempiinsa.

Viikoittain jotain harrastavien (84,4 %) ja kulttuuria viikoittain harrastavien osuus (76,3 %) on noussut hieman ja on nyt alueellisesti hyvällä tasolla. Myös Puhti-raportin mukainen lasten harrastusindeksi on Pirkanmaan keskiarvoa hieman korkeampi.

Suurin huolenaihe tuloksista on kiusaaminen. Tulokset kiusaamisen osalta ovat Pirkanmaahan tai valtakunnallisesti verrattuna huonot. Tulokset ovat myös pääosin huonontuneet aiemmasta tiedonkeruusta. Alakoulun oppilaiden osuus, jotka ovat kiusattuna tai osallistuvat kiusaamiseen lukukauden aikana on 55,5 % ja niiden osuus, jotka joutuvat kiusaamisen kohteeksi vähintään kerran viikossa on 13,5 %. Oppilaiden osuus, joita ei ole kiusattu lainkaan lukukauden aikana on 51,5 %, joka on noin viisitoista prosenttia vähemmän kuin Pirkanmaalla keskimäärin. Positiivista on, että Hämeenkyrössä kerrotaan kiusaamisesta koulun aikuisille keskimääräistä useammin. Jokaisella alakoululla on malli kiusaamisen ehkäisyyn ja

siihen puuttumiseen. Hämeenkyrön yhtenäinen malli kuitenkin puuttuu edelleen. Kiusaamistapauksien selvittämiseen ja ehkäisyyn osallistuvat koulun henkilöstön lisäksi opiskeluhoolto ja tarpeen mukaisesti myös nuorisopalveluiden henkilöstö.

Kouluterveyskyselyn tuloksia on käsitelty mm. hyvinvointiryhmässä, sivistyslautakunnassa, kunnan ja sivistyspalveluiden johtoryhmässä sekä rehtoreiden kokouksissa ja kaikilla kouluilla. Hyvinvointiryhmä on miettinyt ratkaisuja viiteen huolestuttavampaan ilmiöön, jotka ovat vähäinen liikunta, vähäinen uni, päihteet, vähäinen itsestä huolehtiminen ja kiusaaminen. Vaikuttamiskeinot on viety käytäntöön osana hyvinvointiohjelman vuositavoitteita.

5.1.4 Lasten ja lapsiperheiden palvelut

Oppilaiden hyvinvointiin pyritään vaikuttamaan sekä opetuksessa että opetuksen ulkopuolisissa tapahtumissa, tempauksissa ja toiminnoissa. Koulujen arjessa hyvinvointia käsitellään koulujen hyvinvointi- ja pedagogisissa tiimeissä. Myös oppilaskunnat osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Harrastustoimintaa tuetaan järjestämällä Suomen mallin mukaista toimintaa jokaisella koululla. Kouluilla järjestetään myös mallin ulkopuolista kerhotoimintaa, jonka järjestäminen voidaan toteuttaa joustavammin ja tarvelähtöisemmin kuin Suomen mallin toiminta. Vuonna 2023 peruskoulujen kerhoihin osallistui noin puolet kunnan oppilaista.

Varhaiskasvatusikäisen lasten ja perheiden liikuttamiseen keskittynyt Liikunnan lautasmalli -hanke toteutettiin 2023. Tarvelähtöisen hankkeen toteutuksessa sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisia että asiakkaita kuultiin ja osallistettiin ahkerasti. Hankkeella toteutettiin viikoittaisia ohjauksia varhaiskasvatuksen yksiköissä sekä perheille kohdennettuja liikuntaleikkikerhoja. Hankkeesta käytännön työvälineeksi varhaiskasvatukseen jäi materiaalipankki lasten liikuttamiseen sekä yhteisiä käytäntöjä, joilla yhtenäistetään päiväkotien liikuntakasvatusta. Hankkeen myötä pysyväksi toiminnaksi kuntaan jäivät myös lasten liikuntaleikkikerhot. Lapsia ja perheitä liikutettiin myös vuoden aikana erilaisissa tapahtumissa ja tempauksissa. Lapsille ohjatun toiminnan merkittävimmät toteuttajat ovat kolmannen sektorin palveluiden tuottajat, eli urheiluseurat ja muut järjestöt.

Lasten ja nuorten ravitsemuksen osalta ateriapalveluissa on kiinnitetty huomiota ravitsemussuosittelun mukaisesti lisätyn sokerin ja suolan määrän vähentämiseen sekä kuidun määrän lisäämiseen. Makuraatitoiminta laajennettiin vuoden 2023 aikana kaikkiin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimipisteisiin.

Syksyllä järjestettiin kaikille avoin, mutta erityisesti alakouluikäisten huoltajille suunnattu Vanhempana digiajassa -tilaisuus. Tilaisuudella pyrittiin vastaamaan huoltajien toiveisiin ja tarpeisiin tarjoamalla käytännönläheisesti tietoa lasten sosiaalisen median käytöstä. Tilaisuus ei herättänyt toivottua suosiota ja paikalla oli alle 10 huoltajaa.

Nuorisopalvelut järjesti alakoululaisille kohdennettua avointa toimintaa nuorisotila Prikassa, Mahnalan kylänuokkarilla ja yhteistyössä seurakunnan kanssa kirjastolla järjestettävässä ilta-päiväkerhossa. Avoimeen toimintaan osallistujia oli 10–15 per toimintakerta. Avointa toimintaa pyritään järjestämään tarvelähtöisesti sekä sijainnin että ajankohdan osalta. Vuonna 2023 järjestettiin aiempien vuosien tapaan kaikille 5. ja 6. luokan oppilaille kuukausittaiset elämäntaitotunnit. Tuntien aiheet ovat kaikilla ryhmätyötaidot, kaveritaidot, tunnetaidot, omat vahvuudet, hyvinvointi, mediakasvatus, moninaisuus ja päihdekasvatus, lisäksi viidesluokkalaisilla vaikuttaminen ja kuudesluokkalaisilla tulevaisuus.

Kulttuuripalvelut tarjosi vuonna 2023 kulttuurisuunnitelman mukaista toimintaa alakoulujen oppilaille. Lisäksi kulttuuritoimintaa järjestettiin kohdennettuna varhaiskasvatukseen ja yläkoululle. Hämeenkyrön museolla järjestetään kesäisin näyttelyiden lisäksi toimintaa lapsille ja aikuisille. Lapsille suunnatut tilaisuudet ovat suosittuja ja ne tavoittivat kesän 2023 aikana 202 kävijää. Petäjä-opisto järjesti lapsille ja nuorille yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta kuva- ja teatteritaiteessa. Pirkanmaan musiikkiopiston soitinopetus sekä Hämeenkyrön nuorisopuhallinorkesteri Puhallica mahdollistavat matalalla kynnyksellä soittoharrastuksen aloittamisen. Pirkanmaan musiikkiopisto tarjoaa myös musiikin laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta.

5.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorilla ja nuorilla aikuisilla tarkoitetaan tässä raportissa alle 29-vuotiaita, mutta vähintään perusopetuksen yläkouluikäisiä. Uusi oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021. Sen myötä oppivelvollisuus laajeni ja toisen asteen opinnoista tuli maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille.

5.2.1 Yläkoulujen ja 2. asteen oppilaitosten kouluterveyskyselyn tulokset

Nuorten osalta hyvinvointiin liittyvä oleva indikaattoritieto nojaa kouluterveyskyselyn tuloksiin. Nuorten osalta kysely tehdään kahden vuoden välein perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaille sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Viimeisin kysely toteutettiin 2023. Vaikka suurin osa oppilaista voi hyvin, kokonaisuutena kaikilta luokka-asteilta voidaan todeta, että tulokset ovat Hämeenkyrössä huolta herättävät. Tuloksia on analysoitu vertailemalla niitä Hämeenkyrön aiempien vuosien tuloksiin, sekä Pirkanmaan ja valtakunnallisiin keskiarvoihin. Hämeenkyrön melko pienten oppilasmäärien takia yksittäisilläkin oppilailta voi olla suuri merkitys prosentuaalisesti. Todella laajasta kyselystä on pyritty nostamaan oleellisimmat huomiot ja merkittävimmät muutokset. Huonot tai huolestuttavat tulokset eivät suoraan tarkoita, että kouluilla ja palveluiden tuottamisessa tehtäisiin asioita väärin tai huonosti. Enemmänkin se kertoo siitä, että paikallisesti on tehtävä enemmän, pidempään tai uudella tavalla.

Kyselystä nostetut huomiot nuorten ja nuorten aikuisten osalta näkyvät Hämeenkyrössä indikaattoreiden lisäksi arkisessa toiminnan järjestämisessä. Suurimmat huolenaiheet ovat kiusaaminen, päihteet ja hyvinvoinnin haasteet. Tuloksissa positiivisesti näyttäytyvät yläkoululaisilla opiskeluhoollon palvelut sekä toisen asteen opiskelijoilla yhteisöllisyys, innostus ja sosiaalisuus.

Koulun fyysiset työolot koetaan yläkoulussa selvästi ja lukiossa hieman huonommiksi kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti keskimäärin. Ammattikoululaiset kokevat työolot keskimääräistä paremmiksi. Yli kolmannes yläkoululaisista (35,5 %) kokee koulun epämukavien

kalusteiden häiritsevän paljon. Vastaava kokemus on 17,2 % lukiolaisista ja 13,5 % ammattikoululaisista. Verraten tyytymättömiä kaikilla kouluasteilla ollaan myös huonoihin wc-, puukeutumis- ja peseytymistiloihin. Koulujen fyysisten työolojen ei koeta häiritsevän opetusta merkittävästi enemmän kuin muilla alueilla. Silti yläkoululaisista 29 % ja toisen asteen opiskelijoista noin 10 % kokee fyysisten työolojen häirinneen oppimista. Koulutapaturmien määrä yläkoulussa ja ammatillisessa koulutuksessa on verrattain keskimääräinen ja lukiossa melko suuri. Tapaturmien määrässä on huomattava, että pienen oppilasmäärän vuoksi yksittäiset tapaturmat saattavat nostaa tai laskea Hämeenkyrön tuloksia merkittävästi.

Koulunkäynnin ja oppimisen osalta yläkoululaisten tulokset ovat verrattain huonot, mutta linjassa korkeiden erityisen ja tehostetun tuen oppilaiden määrän kanssa. Toisen asteen opiskelijoilla tulokset pääosin ovat alueellisesti ja valtakunnallisesti verraten hyvät, jonka lisäksi ne ovat parantuneet edellisestä kyselystä. Yläkoululaisista huomattavan pieni osa kokee kouluinnostusta (8,8 %) ja lähes kolmannes (31,9 %) kokee opintojen merkityksen vähentyneen. Nämä luvut ovat myös merkittävästi huonommat kuin Pirkanmaalla keskimäärin. Yläkoululaisilla on myös verrattain paljon oppimisen vaikeuksia, poissaoloja ja koulun henkilöstöltä tukea tarvittaessa saaneita. Tulokset näkyvät ja osittain selittyvät seutuvvertailussa, jonka mukaan Hämeenkyrössä on paljon erityisen ja tehostetun tuen oppilaita, mutta koulujen resurssit oppilasta kohden ovat seudun keskitasoa. Lukiolaisilla kouluinnostus ja opintojen merkityksellisyys ovat hyvällä tasolla ja ammatillisten oppilaitosten oppilaiden erinomaisella tasolla.

Yhteisöllisyyden ja merkityksellisyyden kokemukset ovat yläkoululaisilla heikot ja vastaavasti lukiolaisilla ja varsinkin ammatillisten oppilaitosten oppilailta hyvät. Niiden yläkoululaisten osuus, jotka kokevat olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä (35,5 %) ja niiden, jotka kokevat luokan oppilaiden viihtyvän hyvin yhdessä (68,1 %) ja oppimisyhteisön ilmapiirin hyväksi kokevien osuus (42,9 %) on vähentynyt noin kymmenellä prosentilla edellisestä kyselystä. Tulokset ovat myös selvästi heikommalla tasolla kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti. Vastaavat tulokset ovat toisella asteella pääsääntöisesti verrattain keskimääräiset tai hyvät. Huomion arvoinen

on lähes kahdenkymmenen prosentin nousu niissä lukiolaisissa, jotka kokevat oppimisyhteisön ilmapiirin hyväksi (78,1 %). Sekä lukiolaisten että toisen asteen opiskelijoiden osuus, jotka kokevat olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä (lukio 54,7 %, ammatillinen 57,1 %) tai luokkayhteisöä (lukio 67,2 %, ammatillinen 70,7 %) on jopa yli kymmenen prosenttia korkeampi kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti.

Liikunnan ja liikkumisen tulokset ovat parantuneet sekä yläkoululaisilla että toisen asteen opiskelijoilla vuodesta 2021. Tulokset ovat silti edelleen jonkin verran heikommät kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti. Noin kolmannes hämeenkyröläisistä nuorista harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan alle tunnin viikossa, kun UKK-instituutin suositus on tunti hengästyttävää liikuntaa päivittäin. Kahdeksannen luokan Move! -mittaustulokset ovat viime vuosilta niin puutteelliset, että niiden kautta ei voi tehdä merkittäviä analyyseja. Unen osalta tulokset ovat myös parantuneet selvästi edellisestä tiedonkeruusta. Yläkoululaisista 43,3 %, lukiolaisista 39,1 % ja ammatillisen oppilaista 43,9 % nukkuu alle 8 tuntia arkisin. Vertaamalla muuhun Pirkanmaahan liian vähän nukkuvien yläkoululaisten määrä on noin seitsemän prosenttia korkeampi, lukiolaisten suunnilleen keskiarvoa ja ammatillisen oppilaiden määrä on noin seitsemän prosenttia matalampi.

Mielenhyvinvoinnin osalta varsinkin toisen asteen tulokset ovat hyvät. Pidempään kaksi viikkoa kestänyttä masennusoireilua on Hämeenkyrön toisen asteen opiskelijoilla (lukio 12,5 %, ammatillinen 7,6 %) yli puolet vähemmän kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti. Samoin kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden osuus on lukiolaisilla (12,9 %) noin puolet pienempi kuin Pirkanmaalla. Ammatillisen oppilaitoksen oppilaista ainoastaan 3,1 % on kokenut vaikeaa tai kohtalaista ahdistuneisuutta, Pirkanmaan tuloksen ollessa 15,6 %. Edelleen niiden osuus, jotka kokevat olevansa tyytyväisiä elämäänsä on sekä lukiossa (81,3 %) että ammatillisissa oppilaitoksissa (81,7 %) noussut merkittävästi edellisestä kyselystä ja yli viisitoista prosenttia korkeammat kuin valtakunnallisesti keskimäärin. Yläkoululaisten mielenhyvinvoinnin osuuden tiedot ovat pääosin pirkanmaalaista keskiarvoa. Erytistä huolta herättävä on korkea niiden yläkoululaisten osuus (30,7 %), joilla on riski syömishäiriölle.

Kouluterveyskyselyn perusteella Pirha on onnistunut säilyttämään Hämeenkyrön oppilas-
huollon palveluiden tason. Palveluiden käytössä ja käyttökokemuksissa ei ole merkittäviä
muutoksia. Ainoastaan kokemus siitä, että kuraattorille, koulupsykologille, kouluterveyden
hoitajalle tai lääkärille on helppo päästä, on huonontunut selvästi. Niiden osuus, jotka koke-
vat opiskeluhuollon palveluihin pääsyn helpoksi, on pudonnut kaikilla kohderyhmillä ja pal-
veluilla 15–20 %.

Osallisuuden osalta tulokset ovat linjassa aiempien tulosten kanssa. Yläkoululaisilla tulokset
ovat osallisuuden kokonaisuudessa heikentyneet edellisestä kyselystä ja ovat heikommat
kuin valtakunnallisesti tai Pirkanmaalla. Lukiolaisten tulokset ovat parantuneet ja ovat nyt
selvästi valtakunnan ja Pirkanmaan keskiarvoja paremmat. Ammatillisten oppilaitosten tu-
lokset ovat pysyneet korkealla tasolla koko kyselyhistorian ajan. Erittäin heikko osallisuuden
kokemus on 16,9 % yläkoululaisista, joka on viisi prosenttia enemmän kuin Pirkanmaalla kes-
kimäärin. Vastaavasti erittäin heikko osallisuuden kokemus on 4,7 % lukiolaisista ja 4,1 %
ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista, Pirkanmaan keskiarvojen ollessa 10,1 % ja 8,8 %.

Sähkötupakan käyttö on valtakunnallisesti lisääntynyt ja siitä on uutisoitu paljon. Valtakun-
nallinen ilmiö näkyy myös Hämeenkyrössä. Hämeenkyrössä 8. ja 9. luokkalaisista 18,2 % käyt-
tää jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin, kun Pirkanmaan keskiarvo on 10,5
%. Lukiolaisilla tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin käyttävien osuus on lähes ne-
linkertaistunut. Vaikka pienessä kunnassa oppilastasolla pienetkin muutokset aiheuttavat
isoja prosentuaalisia muutoksia, on suunta huolestuttava. Hämeenkyrössä 8. ja 9. luokan op-
pilaista tosihumalassa vähintään kuukaudessa on 14 % Pirkanmaan keskiarvon ollessa 8,5 %.
Hämeenkyrön 8. ja 9. luokkalaisista 11,2 % on kokeillut huumeita, joka on Pirkanmaan kes-
kiarvoa 8,1 % korkeampi. Samankaltaiset tulokset näkyvät ammatillisen oppilaitoksen oppi-
lailla ja lukiolaisilla. Kouluterveyskyselyn 2023 mukaan nuorten päihteiden käyttö on Hä-
meenkyrössä huolestuttavaa ja tulokset ovat monelta osin Pirkanmaan heikoimmat.

Ruokatottumusten ja kouluruokakokemusten perusteella hämeenkyröläiset nuoret syövät
epäterveellisemmin ja kokevat kouluruokailun selvästi huonommaksi kuin Pirkanmaalla tai

valtakunnallisesti keskimäärin. Vain noin kolmannes yläkoululaisista ja lukiolaisista kokee, että koululounas on maultaan tai laadultaan hyvää. Vastaavasti noin kolme neljästä ammatillisen oppilaitoksen oppilaista kokee ruoan maulta ja laadulta hyväksi. Yläkoululaisista vain alle puolen (41,7 %) mielestä kouluruoka tarjotaan sopivaan aikaan, kun osuus on valtakunnallisesti noin 80 %. Myös niiden ruokailujen ja ruokatottumusten osalta joihin kunta ei voi suoraan toiminnallaan vaikuttaa tulokset ovat heikkoja. Energiajuomia lähes päivittäin juovien osuus yläkoulussa (12,2 %) ja lukiossa (12,5 %) on kaksinkertainen valtakunnallisesti verraten. Karkkia, suklaata, sokeroitua limsaa tai mehua lähes päivittäin käyttävien osuus on yläkoulussa (14,5 %) ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien (13,1 %) osalta selvästi keskiarvojen yläpuolella.

Toisen asteen opiskelijoiden sosiaaliset suhteet ovat hyvällä tasolla, mutta yläkoululaisten tulokset ovat verraten heikot. Itsensä yksinäiseksi kokevien osuus toisella asteella on Hämeenkyrössä alle viisi prosenttia, valtakunnallisesti määrän ollessa yli viisitoista prosenttia. Yläkoululaisista itsensä yksinäiseksi kokee 19,4 %. Huolestuttavaa on, että vain yksi kolmesta yläkoululaisesta kokee hyvän keskusteluyhteyden vanhempien kanssa. Vastaavasti 13,1 % kokee keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa. Molemmat tulokset ovat selvästi valtakunnallisia tuloksia heikommat.

Terveystiedoista erityisenä huomiona nousee heikko itsestä huolehtiminen. Hampaat harvemmin kuin kahdesti päivässä harjaa 57,5 % yläkoululaisista, 35,9 % lukiolaisista ja 55,3 % ammatillisten oppilaitosten oppilaista. Tulokset ovat merkittävästi huonommat kuin valtakunnallisesti tai Pirkanmaalla. Huolimatta alle 21-vuotiaiden käytettävissä olevasta maksuttomasta ehkäisystä kolmannes yläkoululaisista ei ole käyttänyt mitään ehkäisyä viimeisimmässä yhdynnässä. Korkea on myös kipua ainakin kolmessa kehonosassa vähintään kerran viikossa tuntevien osuudessa yläkoululaisissa (47,5 %) ja lukiolaisissa (43,8 %), ammatillisen oppilaitoksen oppilaiden osuuden ollessa todella alhainen (19,7 %).

Vapaa-ajan ja harrastamisen osalta Hämeenkyrön kouluterveyskyselyn tulokset nuorilla ovat melko hyvät. Yli 90 % nuorista harrastaa viikoittain ja yli 95 % kuukausittain. Puhti-raportin

mukaan nuorten harrastusindeksi on jonkin verran Pirkanmaan keskiarvo matalampi, joten nuorten harrastaminen on todennäköisesti omaehtoista tai osallistumista matalan kynnyksen toimintaan. Voidaan siis olettaa, että liikuntaan ja liikuntapaikkoihin tehdyt resurssoinnit ovat olleet oikein kohdennettuja. Muiden maaseutumaisten kuntien tuloksia mukaillen niiden nuorten osuus, jotka toivovat enemmän oleskelutiloja ja toimintaa nuorille, on korkea.

Kiusaaminen, väkivalta, syrjintä ja häirintä ovat Hämeenkyrössä yläkoululaisissa yleisempiä kuin Pirkanmaalla tai valtakunnallisesti keskimäärin. Ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukiossa ilmiö näkyy vähemmän. Yläkoululaisista lähes puolet on ollut koulukiusattuna tai osallistunut kiusaamiseen lukukauden aikana. Syrjintää on kokenut 41,1 % yläkoululaisista ja noin 20 % toisen asteen opiskelijoista. Verraten valtakunnallisesti korkeita ovat myös yläkoululaisten osuudet fyysistä uhkaa (21 %) ja häiritsevää seksuaalista ehdottelua (34,8 %) kokeneista. Kiusaamisesta myös kerrotaan aikuiselle yläkoulussa (28,2 %) jonkin verran vähemmän kuin Pirkanmaalla (31,9 %) keskimäärin. Kiusaaminen, häirintä ja syrjintä eivät tapahdu enää pelkästään näkyvästi koulussa tai harrastuksissa vaan enenemässä määrin sosiaalisessa mediassa ja sähköisesti.

Kouluterveyskyselyn tuloksia on käsitelty mm. hyvinvointiryhmässä, sivistyslautakunnassa, kunnan ja sivistyspalveluiden johtoryhmässä sekä rehtoreiden kokouksissa ja kaikilla kouluilla. Hyvinvointiryhmä on miettinyt ratkaisuja viiteen huolestuttavampaan ilmiöön, jotka ovat vähäinen liikunta, vähäinen uni, päihteet, vähäinen itsestä huolehtiminen ja kiusaaminen. Vaikuttamiskeinot on viety käytäntöön osana hyvinvointiohjelman vuositavoitteita.

5.2.2 Nuorten ja nuorten aikuisten palvelut

Nuorisotila Prikan avointa nuorille suunnattua nuorisotilatoimintaa järjestettiin 150 päivänä, joissa käyntikertoja oli 3532, keskimäärin kävijöitä oli siis yli 23. Kiinteiden ja pysyvien toimintojen lisäksi nuorisotyötä kohdennettiin tarvelähtöisesti. Tarve ja toivelähtöisesti järjestettiin nuorisotyöntekijöiden jalkautumisia kirjastolle ja Tippavaaran uudelle S-marketille sekä kokeiltiin avoimia kuntosali- ja liikuntasalivuoroja nuorten liikuttamiseen. Kunnassa on

vuodesta 2014 toiminut moniammatillinen nuorisotyöryhmä, joka tiedonvaihdon lisäksi järjestää yhteistyössä liikkuvaa nuorisotyötä ja tapahtumia.

Yhteiskoululla ja lukiolla työskenteli hankerahoituksella koulunuorisotyöntekijä, joka järjesti esimerkiksi välituntitoimintaa ja koulun jälkeistä toimintaa. Koulunuorisotyöntekijän tärkein ja toivotuin tehtävä on ollut olla koululla matalan kynnyksen aikuisena nuoria kuunnellen. Lisäksi hän aktivoi välitunteja ja järjestää koulupäivien jälkeen toimintaa. Useamman vuoden hankerahoituksella toiminut toiminta on vaarassa loppua kevään 2024 jälkeen hankerahotusmahdollisuuksien kaventuessa.

Nuorisopalvelut ja nuorisovaltuusto järjestivät 9.-luokkalaisille koulupäivän aikana pelillisiä menetelmiä hyödyntävän Vaikuta! -päivän, jossa kunnan monet eri tahot sekä seurakunta tarjosivat nuorille mahdollisuuden vaikuttaa todellisiin suunnitelmiin, esimerkiksi vuoden 2024 toiminnan painopisteisiin.

Etsivä nuorisotyö tavoitti vuoden 2023 aikana 85 nuorta tukien heitä tarvitsemiensa palveluiden piiriin, koulutukseen ja työhön. Starttivalmennuksessa oli vuoden 2023 aikana 23 nuorta. Starttivalmennuksessa korostui oppivelvollisten määrä ja yhteistyö Saskyn Tuvan kanssa oli tiivistä. Avoin Prikka -toimintamalli aloitettiin vuonna 2021 ja sitä jatkettiin myös 2023 neljällä Avoin Prikka -tilaisuudella. Avoin Prikka on suunnattu entisille ja nykyisille starttivalmennuksen nuorille sekä etsivän nuorisotyön asiakkaille. Marraskuussa 2023 kuntako-keilussa työnhakijoina oli 85 alle 30-vuotiasta, joista 43 oli työttömänä. Kunta on tehnyt kesätyöllistämisen mallin 2019, jossa kunnan kesätyöt on kohdennettu peruskoulun päättäneisiin nuoriin. Vuonna 2023 kaikki kohderyhmän nuoret, jotka hakivat kunnalta kesätyöpaikkaa, pystyttiin työllistämään.

Eryityisesti nuorten toiveissa ollut bänditila avattiin toiminnalle syksyllä 2023. Täysin varustettu tila mahdollistaa musiikin harrastamisen ja bändisoittamisen aloittamisen matalalla kynnyksellä, sekä tarjoaa kokeneillekin soittajille hyvät tilat harrastamiseen.

Liikuntapalvelut kokeili yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa nuorille suunnattua ohjattua kuntosalitoimintaa. Kokeilu ei siirtynyt pysyväksi toiminnaksi, koska se ei kerännyt osallistujia. Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Hämeenkyrö on saanut rahoitusta harrastustoiminnan järjestämiseen ja toiveita harrastuksiin on kerätty lapsilta ja nuorilta. Harrastusmahdollisuuksia on liikunnan lisäksi monipuolisesti esimerkiksi kädentaidoissa.

5.3 Työikäiset

Työikäisistä on saatavilla huonosti ajantasaista kuntakohtaista indikaattoritietoa. Kunnan palveluissa työikäiset kohdataan useimmiten huoltajan roolissa. Työllisyyden kuntakokeilussa osan työnhakija-asiakkaiden palveluista tarjotaan kunnan työllisyyspalveluiden kautta.

Hämeenkyrön liikuntapalvelut järjesti työikäisille ryhmäliikuntaa ja elintapaohjausta, sekä ylläpiti liikuntapaikkoja. Erityisesti työikäisille suunnattua jatkuvaa toimintaa ovat kahvakuula- ja pumppitreeni sekä kesätreenit. Vuonna 2023 työikäisille järjestettiin 84 ohjattua ryhmäkertaa ja niiden kokonaiskävijämäärä oli 798. Osallistujamäärät ryhmissä kasvoivat viime vuodesta. Kunnan palveluiden näkökulmasta työikäiset ovat omatoimisia liikkuja ja harrastavat hiihtoladuilla, pururadoilla, luistelukentillä, kevyenliikenteen väylillä, sisäliikuntatiloissa, kuntosaleilla sekä urheiluseuroissa ja yksityisten palvelun tuottajien palveluissa.

Vuonna 2022 aloitettua elintapaohjausta ja sen ryhmämuotoista toimintaa jatkettiin vuonna 2023 yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Asiakkaiden elintapaohjaukseen ohjaaminen on ollut hyvinvointialueen aloitettua vähäisempää lähinnä hyvinvointialueen muuttuneitten resurssien vuoksi. Yhteistyötä on kuitenkin jatkettu ja kehitetty sekä kunnassa että hyvinvointialueella. Vähäisten ohjauksen vuoksi myös kuntalaisten suora hakeutuminen liikunnanohjaajien elintapaohjaukseen mahdollistettiin vuoden 2023 aikana.

Lisätyn kulttuuripalveluiden resurssin myötä ja hyvinvointiohjelman mukaisesti kulttuuriparlamentin toiminta aktivoitiin uudelleen vuonna 2023. Kulttuuriparlamentti kokoaa yhteen

paikallisia kulttuurijärjestöjä, ammattilaisia ja harrastajia edistämään kulttuuritoimintaa Hämeenkyrössä. Kulttuuriparlamentti edistää kulttuuritoimijoiden ja kunnan välistä yhteistyötä, seuraa kunnallista päätöksentekoa kulttuurin näkökulmasta, antaa lausuntoja ja ehdotuksia kulttuurin kannalta merkittävistä asioista ja edesauttaa kulttuuritoimijoiden verkostoitumista Hämeenkyrössä.

Petäjä-opisto järjesti vuonna 2023 Hämeenkyrön kansalaisopistotoiminnan ensimmäistä kertaa koko vuodelle. Vuodelle suunniteltiin 188 kurssia, joista toteutui 157. Yhteensä opetusta toteutui 4169 tuntia. Kurseille osallistui 1776 opiskelijaa. Toteutuneiden opetustuntien ja opiskelijoiden määrät ovat hieman pienemmät kuin kunnan tuottamassa kansalaisopistotoiminnassa. Kansalaisopistotoiminnan kulut kokonaisuudessa ja per tuotettu opetustunti ovat huomattavasti edullisemmat kuin kunnan omassa kansalaisopistossa tuotettuna.

Työttömyysaste vuoden 2023 lopussa oli 11,0 %. Se oli samalla tasolla Pirkanmaan (11,2 %) työttömyysasteen kanssa. Työttömyys nousi edellisestä vuodesta, silloin työttömyysaste oli 8,1 %. Työttömien määrä vuositasolla nousi 130 henkilöllä vuodesta 2022 vuoteen 2023. Työttömänä oli joulukuussa 510 ihmistä. Alle 25-vuotiaita työttömistä oli 62, yli 50-vuotiaita työttömiä oli joulukuussa 204, pitkäaikaistyöttömiä 132. Avoimia työpaikkoja vuoden lopussa oli 27. Työllisyyden heikentymisen taustalla ovat valtakunnallisestikin uutisoidut tekijät kuten Venäjän hyökkäyssota ja talouden yleinen taantuma.

5.4 Ikäihmiset

Hämeenkyrön väestöstä 75 vuotta täyttäneitä on 11,5 % ja 85 vuotta täyttäneitä 2,9 %, määrät ovat hieman korkeammat, kun Pirkanmaalla keskimäärin. Suurin osa hämeenkyröläisistä ikäihmisistä asuu omassa kodissa. Kotona asuu 75 vuotta täyttäneistä 93,1 % ja 85 vuotta täyttäneistä 82,3 %. Kotona asuvien ikäihmisten suhteellinen määrä on nousut vuosittain. Tehostetun palveluasumisen asiakkaana on 75 vuotta täyttäneistä 6,7 % ja 85 vuotta täyttäneistä 17,4 %. Tehostetun palveluasumisen asiakkaiden suhteellinen määrä on vähentynyt vuosittain. Säännöllisessä kotihoidon palvelussa olevien suhteellinen määrä yli 65-vuotiaissa

on 9,2 %. Tuoreimmat tiedot ovat vuodelta 2022, joten hyvinvointialueuudistuksen mahdolliset muutokset eivät vielä näy tilastoissa.

Ikäihmisten hyvinvointia pyrittiin lisäämään 2023 yhteistyöllä Pirhan lähitori Aurinkorinteen ja paikallisten eläkeläisyhdistysten kanssa. Jatkuvaluontoista toimintaa, vierailuja sekä yhteisiä tapahtumia järjestettiin paljon. Digiohjausta tarjottiin kiertävästi eri puolilla kuntaa mahdollisimman laajan kattavuuden saavuttamiseksi. Hämeenkyrön vapaaehtoiset Rönsy ry:n Verkonkutojien kunta -hankkeessa (2018–2020) luotua Vapaaehtoistoiminnan ammatillisen koordinoinnin malli siirtyi ikäihmisten osalta Pirhan vastuulle.

Ikäihmisille järjestettiin paljon toimintaa vuonna 2023. Ikäihmisten liikkumista lisättiin järjestämällä ohjattua liikuntaa, kuntosalivuoroja ja kehonhuoltoa. Kaikille eläkeläisille tarjotaan myös mahdollisuus maksuttomaan kuntosalin käyttöön rajoitettuina aikoina. Ikääntyneiden kuntosalin ja ryhmäliikunnan käyttö oli runsasta. Yhteensä vuoden aikana järjestettiin 171 ikäihmisille suunnattua ohjattua ryhmää, joihin käyntikertoja kertyi 2707. Suositun ohjatun liikunnan määrä pystyttiin pitämään korkealla toisen liikunnanohjaajan ansiosta. Lisäksi järjestettiin omatoimikuntosaliryhmiä. Ikäihmiset käyttivät vuonna 2022 aktiivisesti kansalaisopiston ja Petäjä-opiston palveluita. Petäjä-opistossa yli 80-vuotiaiden opiskelu on maksutonta. Hämeenkyrön kirjastolla on kotikirjastopalvelu, jossa toimitetaan asiakkaalle hänen kiinnostusalueensa kirjoja ennalta sovitulla rytmillä.

5.5 Kaikki ikäluokat

Merkittävä osa kunnan tuottamista palveluista ja investoinneista tai indikaattoritiedosta ei ole suoraan kohdennettavissa yksittäiseen ikäryhmään. Tähän luokkaan on nostettu tietoja tuotetuista palveluista sekä ennakoiden tulossa olevan vähimmäistietoastuksen mukaisia indikaattoritietoja.

Kunnan elinympäristöpalvelut tuottaa ns. rakennetun hyvinvoinnin palveluita ja tarjoumia, jotta ihmiset voivat harrastaa ja hyödyntää terveyttä edistävää ja sairauksia ennalta ehkäisevää fyysistä elinympäristöä. Palvelualue vastaa terveellisestä, turvallisesta ja liikkumista

edistävästä infrasta ja ympäristöstä ja sen siisteydestä, yleisistä virkistykseen ja vapaa-aikaan tarkoitetuista viheralueista, luonnosta, vesistöistä sekä kunnan palvelurakennuksista. Elinympäristön on todettu olevan kytköksissä ihmisten psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin arkisiin valintoihin monin eri tavoin. Jotta on saatu tietoa siitä, mikä kunnan rakennetussa ympäristössä lisää tai vähentää kuntalaisten hyvinvointia, koottiin ensimmäistä kertaa subjektiivista kokemustietoa hyvinvointijohtamisen tueksi tekeillä paikkatietopohjainen nettikysely kuntalaisille vuonna 2022. Sen tuloksia on hyödynnetty ja tullaan hyödyntämään jatkossakin alueiden suunnittelussa ja ylläpidossa.

Kaikenikäiset kuntalaiset käyttävät ja hyötyvät kirjaston palveluista. Kirjastoa käytetään aineiston lainaamisen lisäksi lehtien lukuun, oleskeluun ja opiskelutilana. Kirjastotilastot palvelun mukaan Hämeenkyrön kirjaston fyysiset (58 090) ja sähköiset (107 921) käyntikerrat sekä lainaukset (120 005) ovat lisääntyneet vuonna 2023 yksittäisten lainaajien (2758) määrän pysyessä suunnitelleen ennallaan. Iso nousu on esteettömän Celia-aineiston lainauksessa (205), joka nousi viime vuodesta kolmanneksella. Vuonna 2023 kirjastolla lainattavien liikuntavälineiden lainaus (443) nelinkertaistui ja nepsy-välineiden (44) lähes puolittui edellisestä vuodesta.

Sydänliiton ylläpitämä sydänturvallinen Suomi -palvelu tuottaa tietoa kuntien sydänturvallisuudesta. Sydänturvallisuus koostuu käytettävissä olevien sydäniskureiden määrästä ja sijoittelusta, sekä sepelvaltimotaudin sairastavuusindeksistä. Palvelun mukaan Hämeenkyrön sydänturvallisuudessa on paljon parannettavaa. Kunnan hyvästä sepelvaltimotauti-indeksistä (8,5) huolimatta asukaslukuun suhteutettu vähäinen sydäniskureiden määrä laskee kokonaispisteitä. Hämeenkyrön sydänturvallisuus (41) on parantunut viime vuosina, mutta on edelleen Pirkanmaan keskiarvon (49) alapuolella.

Kuntalaisten omatoimista liikkumista mahdollistetaan kunnan ylläpitämillä matalan kynnyksen omatoimiliikuntapaikoilla kuten kuntoportailla, ulkoliikuntasalilla, hiihtoladuilla ja tieverkostolla. Hämeenkyrössä kevyenliikenteenväylien määrä on melko vähäinen. Laskennallisesti Hämeenkyrössä on 1,2 metriä kevyen liikenteen väyliä asukasta kohden. Määrä on verraten pieni ja tämä TEAviisari indikaattori on Hämeenkyrössä huonolla tasolla.

Pienhiukkaset ovat näkymätöntä, terveydelle haitallista ilmansaastetta. Terveyden kannalta vaarallisempia ovat hiukkaset, joiden koko on enintään 2,5 mikrometriä, näiden määrää mitataan PM2.5 päästöillä. Hämeenkyrön PM2.5 päästöt ovat 0,075 t / neliökilometri. Päästöt ovat verrattuna kaupunkiseutuun matalalla tasolla, mutta verraten useimpiin reunakuntiin korkeahkot.

Poliisin tietoon tulleita vaarantamisia, rikoksia ja rikkomuksia raportoidaan tilastoissa tapaus-ten lukumäärä / 1000 asukasta. Tapaukset on koottu alla olevaan taulukkoon. Tapaukset kirjataan tekopaikan mukaan. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon ja eivät siten näy tilastoissa.

	2020	2021	2022
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset / 1 000 asukasta	113,4	27,3	22,5
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta	7,3	4,7	3,5
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta	5,2	4	3,7
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta	7	3,7	2,1
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	22,2	12,7	17,6

Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrässä on vuosittain isoja vaihteluita. Koska vain osa rikoksista tulee Poliisin tietoon saattaa rikosten määrä olla ristiriidassa muiden saatavilla olevien tietojen kanssa. Esimerkiksi poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten määrä on laskenut jyrkästi, mutta kouluterveyskyselyn mukaan varsinkin kokemus huumeiden helposta saatavuudesta on noussut huumekaupan siirryttyä entistä enemmän tietoverkkoihin. Vakuutusyhtiöiden tilastojen mukaan Hämeenkyrön liikennevahingoissa vammautuneiden ja kuolleiden määrä vuonna 2022 oli melko alhainen verrattuna aiempiin vuosiin. Vuonna 2022 Hämeenkyrössä sattui 134 vakuutusyhtiöille raportoitua liikenneonnettomuutta ja niissä vammautui 36 henkilöä ja menehtyi 0.

Yhdistystoiminta tarjoaa monipuolisesti mahdollisuuksia vaikuttaa, kehittää itseään, edistää itselle tärkeitä aatteita ja toimintaa sekä edistää yhteisöllisyyttä ja kokonaishyvintointia. Hämeenkyrössä toimii yhdistysrekisterin mukaan 195 yhdistystä (Haku tehty 3.4.2023). Yhteistyötä yhdistysten kanssa kehitettiin vuoden 2023 aikana aloittamalla kaikille kolmannen sektorin toimijoille suunnatut yhdistysfoorumit ja toimimalla yhteistyössä yhdistysten kanssa.

Kunta tukee kolmannen sektorin toimijoita avustuksilla, tilaratkaisuilla ja yhteisellä tekemisellä. Vuonna 2023 jaettiin liikunta- ja nuorisoyhdistyksille toiminta-avustuksia sekä kohdeavustuksia nuoriso-, liikunta- ja kulttuuriyhdistyksille. Liikunnan toiminta-avustuksia sai kahdeksan yhdistystä ja nuorisopalveluiden yksi yhdistys. Sivistyslautakunta myönsi yli 500 € avustuksia kuudelle yhdistykselle, jonka lisäksi viranhaltijapäätöksellä myönnettiin alle 500 € kohdeavustuksia yhdeksälle yhdistykselle. Yhteensä yhdistyksille myönnettiin vuonna 2023 toiminta-avustuksia 105 000 € ja kohdeavustuksia 16 050 €.

Museoilla on merkittävä osa kunnan tuottamassa kulttuurihyvinvoinnissa. Kotiseutumuseolla, Myllykolun museolla ja Ahlforsin asepaljalla vieraili kesän 2023 aikana yhteensä 3454 kävijää. Kotiseutumuseo tarjoaa näyttelyiden lisäksi kädentaitopajoja, ohjelmaa lapsille sekä konsertteja. Myllykolun museo ja kesän 2023 Myllykolussa toteutettu Ihmiset suviyössä ooppera täydensivät toisiaan.

6 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtävä työ on Hämeenkyrössä monelta osin hyvällä tasolla ja resursseja on kohdennettu tarvelähtöisesti. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuitenkin jatkuvaa työtä rajallisten resurssien kohdentamiseksi.

Vuoden 2024 hyvinvointityön painopisteitä on käsitelty hyvinvointiryhmässä. Niiden mukaisesti hyvinvointiohjelman tavoitteita ja hyvinvointityötä suunnataan vuonna 2024 ehkäisevän päihdetyön toteutukseen, sekä ikäihmisiin ja turvallisuuteen. Ehkäisevä päihdetyö on kunnilla pitkään ollut tehtävä, jota toteutetaan monilla tavoilla. Ehkäisevä päihdetyö on ennakkoivaa ja sitä on tärkeää kohdentaa erityisesti lapsiin ja nuoriin, mutta myös perheisiin ja ikäihmisiin. Ikääntyvät ovat myös Hämeenkyrössä kasvava heterogeeninen väestöryhmä, jonka hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan lisää tietoa ja toteuttamiseksi yhteistyötä mm. kolmannen sektorin kanssa. Turvallisuus on nykyisessä maailmantilanteessa entistäkin tärkeämpää. Turvallisuustyö, samoin kuin hyvinvointityö, on pitkäjänteistä resurssien suuntaamista, jonka taustalla on tärkeää olla riittävä tietopohja.

Vuoden 2023 valtava muutos oli hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen. Yhteistyötä Pirhaan on rakennettu vuoden aikana ja siinä on ollut omat haasteensa molempien osapuolien järjestellessä toimintaansa uudelleen. Yhdyspintojen osalta työ on edennyt ja siinä ollaan melko hyvällä tasolla. Käytännön yhteistyötä tehdään kuitenkin arjessa ja lopulta yksittäisten työntekijöiden välillä. Tärkein mittari yhteistyölle on lopulta kuntalaisten tarpeet ja huolimatta haasteista on niihin pystytty kokonaisuutena vastaamaan melko hyvin. Yhteistyössä, yhteisessä työssä, edunvalvonta työssä ja vastuissa on kuitenkin vielä paljon kehitettävää ja opittavaa molemminpuolisesti.

Kouluterveyskyselyn tuoreet sekä aiemmat tulokset osoittavat että lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin on syytä panostaa edelleen. Vaikka enemmistö lapsista ja nuorista voi hyvin on pahoinvointi osittain lisääntynyt tai muuttunut vakavammaksi. Ongelmia ei voida ratkaista yksin vaan mukaan hyvinvointitalkoisiin tarvitaan kunnan ja hyvinvointialueen lisäksi perheet vanhempineen.

Erityisenä painopisteenä lapsiin ja nuoriin ovat päihdehaittojen ehkäisy, itsestä huolehtiminen ja kiusaamiseen puuttuminen. Opiskeluhuollon siirryttyä hyvinvointialueelle kunta voi vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin yhteisöllisen opiskeluhuollon avulla. Tärkeä osa yhteisöllistä opiskeluhoitoa yhteiskoululla on ollut hankerahoituksella järjestetty koulunuorisotyöntekijän resurssi, joka on päättymässä keväällä 2023. Syyslukukaudelle on tärkeää löytää uusia keinoja riittävän yhteisöllisen opiskeluhuollon resurssien turvaamiseen kouluilla. Hyviä kokemuksia yhteisöllisen oppilashuollon osalta valtakunnallisesti on saatu mm. koulujen yhteisöohjaajista.

Korkeiden erityisen ja tehostetun tuen oppilaiden määrän ja kouluterveyskyselyn tulosten perusteella riittävää resurssointia tarvitaan myös erityisopetuksen ja tuen järjestämisessä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Riittävällä oppimisen tuella pystytään suorien oppimistulosten lisäksi ehkäisemään oppilaiden pahoinvointia ja lisäämään edellytyksiä hyvään yhteisöllisyyteen.

Kunnan sisäisesti eri vastuualueiden yhteiset hankkeet ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Niiden hakemista ja hankkeista saatujen kokemusten hyödyntämistä osana toiminnan kehittämistä on syytä jatkaa. Samoin tarvitaan resursseja hankkeiden omavastuuosuuksien kasvaessa ja lopulta hankkeissa tarpeelliseksi havaitun työn vakiinnuttamiseksi.

Vuodelle 2024 suunnitellut toimenpiteet ja tavoitteet löytyvät hyvinvointisuunnitelman toimenpanoseurannasta luvusta 8.

7. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat

Erillisohjelmien mukainen seuranta tehdään osana tätä vuosittaista raporttia. Erillisohjelmien tavoitteita viedään käytäntöön luvusta 8 löytyvällä hyvinvointiohjelmalla.

Hämeenkyrön kunnan hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ovat:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021–2025
- Mielensterveys- ja päihdeohjelma 2021–2025
- Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma 2021–2025

8. Hyvinvointiohjelman arviointi 2023 ja tavoitteet 2024

Painopiste: Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

Tavoite: Lisätään lasten, nuorten ja perheiden ruokailoa ja ruokatottumuksia

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä/kyllä/ei (Luonnos Valtioneuvoston asetus kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 23.7.2020).	ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö, rehtori	HYTE-kerroin indikaattori. Kehitetään toimintaa resurssien rajoissa suositusta noudattavaksi.	Välipalavaihtoehtoja on kehitetty ravitsemussuositukset huomioiden.	Ruokailuajat eivät ole lukujärjestysteknisesti suositusten mukaiset. Muokataan aikoja mahdollisuuksien mukaan suositusten mukaisiksi.
Varhaiskasvatuksessa noudatetaan VNR:n varhaiskasvatuksen ruokailusuositusta ja nostetaan ruokakasvatus toimintasuunnitelman painopisteeksi.	Varhaiskasvatuksen johtaja		Noudatamme VNR suosituksia, ruokakasvatus ei ole varhaiskasvatuksen painopiste vaan se huomioidaan makuraatitoiminnan kautta	Noudatetaan VRN suosituksia edelleen. Huomioidaan suosituksiin 2024 lopussa tuleva päivitys.
Otetaan käyttöön ruokaraadit kouluissa ja päiväkodeissa	Sivistysjohtaja, varhaiskasvatuksen johtaja, päiväkotien johtajat, rehtorit, ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö	Laajennetaan ruokaraatitoimintaa kaikkiin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimipisteisiin	Makuraatitoimintaa on järjestetty kaikissa koulu- ja varhaiskasvatuskohteissa.	Ylläpidetään toimintaa sekä otetaan tulokset entistä paremmin huomioon.

<p>Nuorisotiloilla valmistettavassa ruu- assa huomioidaan ravitsemussuosi- tukset. Tiloilla ylläpidetään positii- vistä ruokakeskustelua.</p>	<p>Nuoriso-ohjaajat</p>		<p>Tavoite toteutunut suunnitel- lusti.</p>	<p>Nuorten ylipaino ja ruokailutot- tumukset Hämeenkyrön haas- teena. Huomioidaan tämä mm lautasmallin käyttönä ja kasvis- ruokapainotuksena.</p>
<p>Tavoite: Edistetään kuntalaisten terveyttä, toimintakykyä ja elämänlaatua</p>				
<p>Toimenpiteet</p>	<p>Vastuutaho</p>	<p>2023 Tavoite</p>	<p>2023 arviointi</p>	<p>2024 Tavoite</p>
<p>Tehdään elintapaohjauksen palvelu- tarjotin</p>	<p>Hoitotyön päällikkö, terveyden- huollon osavastuualueen esi- henkilö. Siirretty - Hyvinvointi- ryhmä, hyvinvointikoordinaat- tori</p>	<p>Jatketaan sähköisen perhekes- kuksen kehittämistä yhteistyössä Pirhan kanssa.</p>	<p>Pirhan sähköinen perhekeskus on valmistelussa. Toistaiseksi yl- läpidetään kunnan omaa.</p>	<p>Osallistutaan Pirhan sähköisen perhekeskuksen kehittämiseen. Huolehditaan kunnan PTV-tie- don ajantasaisuudesta.</p>
		<p>Ylläpidetään ja edelleen kehite- tään palvelupolkua elintapaoh- jaukseen Pirhan kanssa.</p>	<p>Yhteistyötä tehty. Hämeenkyrö osana Pirhan elintapaohjauksen kehittämisen pilotointia.</p>	<p>Jatketaan yhteistyötä ja varmis- tetaan elintapaohjauksen jatku- minen. Huomioidaan ohjauksen kehittämisessä erityisesti lapset ja nuoret. Pilotoidaan koulu-pt malli.</p>
<p>Mallinnetaan ehkäisevä päihdetyö: nimetään toimielin, monialainen työ- ryhmä ja vastuuhenkilö lain mukai- sesti sekä laaditaan ennaltaehkäise- vän päihdetyön vuosikello, joka sisäl- tää lasten ja nuorten parissa tehtä- vän päihdekasvatuksen.</p>	<p>Hyvinvointiryhmä, hyvinvointi- koordinaattori</p>	<p>Ehkäisevä päihdetyö integroi- daan osaksi kunnan uutta hyvin- vointityörakennetta</p>	<p>Toteutunut osana hyvinvointi- työn ja -ryhmän uudelleen jär- jestelyä.</p>	<p>Hyvinvointityön painopisteenä vuodelle 2024 ehkäisevä päih- detyö</p>
		<p>Ylläpidetään ja edelleen kehite- tään palvelupolkua elintapaoh- jaukseen Pirhan kanssa.</p>	<p>Yhteistyötä tehty. Hämeenkyrö osana Pirhan elintapaohjauksen kehittämisen pilotointia.</p>	<p>Jatketaan yhteistyötä ja varmis- tetaan elintapaohjauksen jatku- minen. Huomioidaan ohjauksen kehittämisessä erityisesti lapset ja nuoret. Pilotoidaan koulu-pt malli.</p>

Yhtenäinen ehkäisevän päihdetyön malli perusopetukseen	Sivistysjohtaja, rehtorit, hyvinvointikoordinaattori	Pilotoidaan Omin jaloin mallia ehkäisevän päihdetyön mallina.	Henkilöstö koulutettu ja malli otettu käyttöön 2023	Otetaan Omin jaloin -malli tehokkaaseen käyttöön perusopetuksen, vapaa-aikapalveluiden ja Pirhan yhteistyönä.
	Kulttuuriohjaaja, hyvinvointikoordinaattori, kulttuurikoordinaattori	Hankkeen loppuessa 2023 jaetaan sen parhaat kokemukset sekä sovelletaan muiden kokemuksia palveluiden kehittämiseen Hämeenkyrössä	Hanke tiivistä yhteistyötä muiden Pirkanmaan kuntien kanssa.	Selvitetään ja haetaan hankerahoitusta yhteisötaitelijan palkkaamiseen.
		Tehdään yhteistyötä Aurinkorinteen lähitorin kanssa toiminnan siirryttyä Pirkanmaan hyvinvointialueelle.	Molemmiin suuntainen yhteistyö toteutunut hyvin.	Jatketaan ja monipuolistetaan yhteistyötä ikääntyneen väestön tukemiseksi. Laajennetaan kirjaston kotipalvelua yhteistyössä Aurinkorinteen kanssa.
Kehitetään harrastekaveritoimintaa		Madalletaan harrastamisen kynnystä osana hanketoimintaa ja yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.	Matalan kynnyksen liikuntaa lapsille ja lapsiperheille järjestettiin osana Liikunnan lautasmalli hanketta.	Jatketaan Liikunnan lautasmalli hankkeen hyviä käytänteitä uuden liikunnanohjaaja resurssin avulla.
Lisätään nuorten matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia		Selvitetään toisen vakituisen liikunnanohjaajan mahdollisuutta lasten ja nuorten liikuntaan liittyen.	Toinen liikunnanohjaaja aloittanut 12/2023	Pilotoidaan koulu-pt malli. Edistetään matalan kynnyksen liikumista nuorten liikkumista nuoriso- ja liikuntapalveluiden sekä perusopetuksen yhteistyönä.

Tavoite: **Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön selviytymiskykyä**

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.	tarkastuslautakunnan pj.		Toteutunut. Hyvinvointi omana osana arviointilautakunnan vuosiraporttia.	
Kunta tarkastaa peruskoulujen terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin kolmen vuoden välein.	varhaiskasvatuksen johtaja, siivoustyöntekijä		Hyte-kerroin indikaattori. Toteutunut.	
Luodaan ja käyttöön otetaan kiusaamisen ehkäisyn mallit varhaiskasvatukseen ja kouluille.	Varhaiskasvatuksen johtaja, siivoustyöntekijä, rehtorit		Varhaiskasvatuksen osalta tavoite toteutunut 2022	Yhtenäinen malli vaka+esiopetus+perusopetus. Lisätään vuorovaikutus ja kaveritaidot opsi:iin.
		Jatketaan elämäntaitotuntien toteuttamista ja huomioidaan mahdolliset kehittämistarpeet uuden resurssin myötä.	Elämäntaitotunnit toteutuneet suunnitellusti.	Jatketaan elämäntaitotuntien toteuttamista. Tehdään tarvittavia päivityksiä tuntien sisältöihin.
Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettelu vakiinnutetaan osaksi opetussuunnitelmaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa	Varhaiskasvatuksen johtaja, siivoustyöntekijä, rehtorit	Lisätään elämäntaitotunnit osaksi lukuvuosisuunnitelmaa.	Ei toteutunut.	Lisätään elämäntaitotunnit lukuvuosisuunnitelmaan osana syksyn 2024 päivitystä.
Harrastepäivä yhdessä seurojen kanssa kerran vuodessa.	Vapaa-aikapääällikkö	Toteutetaan harrastepäivä osana Landefest kokonaisuutta.	Toteutui suunnitellusti. Harrastepäivä ei osana Landefestiä kerännyt toivotusti osallistujia.	Järjestetään harrastepäivä seurojen toiveen mukaisesti itsenäisenä kokonaisuutena.

Harrastepassi otetaan käyttöön lapsille ja nuorille.	Vapaa-aikapäällikkö			Selvitetään mahdollisuudet liikuntasalivuorojen maksuttomuuteen alle 20-vuotiaille.
Tehdään eri ikäryhmät kattava kulttuurisuunnitelma yhteistyössä eri osavastuualueiden ja yhdistysten kanssa.	Kulttuurikoordinaattori, hyvinvointikoordinaattori	Valmistetaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2025.	Ei toteutunut. Työ aloitettu ja suunnitelma valmistuu 2024.	Valmistetaan kulttuurisuunnitelma.
Osallistetaan perusopetuksen ja lukion oppilaskuntien ja nuorisovaltuuston edustajat mukaan kuntalaisia koskevien suunnitelmien valmisteluun.	Sivistysjohtaja	Osallistetaan oppilaskunnat ja nuorisovaltuusto kulttuurihyvinvointisuunnitelman valmistelussa.	Ei toteutunut. Työ aloitettu ja suunnitelma valmistuu 2024.	Valmistetaan kulttuurisuunnitelma.
Lapsiperheiden voimavarojen varhainen tukeminen ja erityisen tarpeen tunnistaminen: lapset puheeksi-toimintamallin hyödyntäminen systemaattisesti, neuvola, vasukeskustelut, koulu. Työntekijöiden koulutus.	Varhaiskasvatuksen johtaja, sosiaalityön päällikkö		Lapset puheeksi ei ole jalkautunut käyttöön. Yhteistyö Pirhan kanssa käynnistymässä.	
Lapsiperheiden avoimen toiminnan kehittäminen	Hyvinvointikoordinaattori	Selvitään yhteistyömahdollisuuksia kolmannen sektorin kanssa.	MLL ja seurakunta järjestävät avointa vauva- ja perhekahvila-toimintaa.	Tehdään yhteistyötä MLL ja seurakunnan kanssa perhekeskuksen kautta.
Perusopetuksen oppilaille järjestetään koulupäivän aikana kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisia kulttuurielämyksiä	Kulttuurikoordinaattori	Huomioidaan varhaiskasvatus- ja perusopetusikäiset ja päivitetään kulttuurikasvatussuunnitelma osana kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimista	Kulttuurikasvatussuunnitelman mukainen toiminta toteutunut. Kulttuurisuunnitelma valmistuu 2024.	Päivitetään kulttuurikasvatussuunnitelma osana kulttuuri-suunnitelman laatimista.

Painopiste: Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoite: Vaikutetaan EVA-menettelyn kautta

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	Jokainen palvelualue, Vapaa-aikapääällikkö		Toteutunut suunnitellusti.	HYTE-kerroin indikaattori. Vapaa-aikapääällikkö osallistuu vaikutusten ennakoarviointeihin.
Tehdään ohje vaikutusten ennakoarvoinnin menettelyyn (Eva) ja otetaan eva-arviointi käyttöön uuden ohjeen mukaisena.	Talusohtaja vastaa ohjeen valmistumisesta. Eva-arviointien toteuttaminen on kaikkien palvelualueiden vastuulla.		Eva-arviointeja tehtiin yhteistyössä sen mukaan, kenen asiaa Eva koski. Hallitukseen /valtuuston menevistä asioista tehtiin kaksi Eva: hyvinvointiasioiden organisointi, Hämeenkyrölipun käyttöajan pidentäminen. Elinympäristöpalvelut eivät tehneet yhtä Evaa. Sivistyspalvelut teki neljä Evaa: johtava rehtori -malli, nuorisopalvelujen pakettiauto (Klaara), kuljetusten hankinta Tuomi Logistiikalta, oppilaskuljetusvastuun hoito	Päivitetään EVA-ohje. Samalla tehdään uusi yritysvaikutusten arviointiohje. Eva-menettelyä käytetään entistä enemmän ja vähintään kaikissa merkittävässä päätöksissä.
Nuorisovaltuusto otetaan mukaan EVA-menettelyihin.	Kaikki palvelualueet	Nuorisovaltuustolta pyydetään vähintään kaksi EVA-kannanottoa vuonna 2023	Ei toteutunut.	Nuorisovaltuustolta pyydetään EVA-kannanotot asioihin, joilla on merkitystä nuorisolle.

Tavoite: Edistetään sosiaalista osallistumista

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Vanhus- ja vammaisneuvosto, nuori- sovaltuusto sekä kolmannen sektorin toimijat osallistuvat kuntalaisia kos- kevien suunnitelmien valmisteluun.	Kotihoidonpäällikkö, asumispal- veluiden päällikkö, vammaispal- veluiden päällikkö, hyvinvointi- koordinaattori	Neuvostojen kanssa käydään ak- tiivista vuoropuhelua kunnan palveluiden kehittämisestä hy- vinvointialueen aloitettua toi- minnan.	Toteutunut. Vanhus- ja vam- maisneuvosto toiminut aktiivi- sesti vuonna 2023	
		Tehdään kuntaan yhtenäinen yh- distysyhteistyön ohje.	Ei toteutunut. Valmistelu aloi- tettu, suunnitelma valmistuu 2024	Tehdään kuntaan yhtenäinen yhdistysyhteistyön ohje.
		Kulttuuriparlamentti toiminta käynnistetään ja heiltä pyyde- tään kannanotto vähintään oman alansa suunnitelmista	Toiminta käynnistynyt. Kulttuu- riparlamenttia on kuultu yhdis- tysyhteistyön ohjeen valmiste- lussa.	
Vapaaehtoistyön koordinoitoin- nin vakiinnuttaminen tukemassa kuntalaisten osallisuutta.	Kotihoidon päällikkö, asumis- palveluiden päällikkö, vammais- palveluiden päällikkö, hyvin- vointikoordinaattori	Tehdään yhteistyötä hyvinvointi- alueen ja yhdistysten kanssa vapaaehtoistyön jatkumisen mahdollistamiseksi.	Toteutunut. Vapaaehtoistyön koordinointi osana Pirhan Lähi- torin palveluohjaajan työtä.	Osallistutaan VET-koordinoi- nin uudistamisen suunnitteluun.

Tavoite: Edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle lii- kuntaseurojen ja yhdistysten yhteis- kokouksen.	Vapaa-aikapäällikkö		Toteutunut. Seuratapaaminen & yhdistysfoorumi	Vakiinnutetaan yhdistysfoorumi ja yhdistysten uutiskirje
Perustetaan kulttuuriparlamentti monipuolistamaan Hämeenkyrön kulttuuritarjontaa ja aktivoimaan kuntalaisia kulttuuriharrastusten pa- riin.	Kulttuurikoordinaattori	Aktivoidaan kulttuuriparlamentin toiminta uudelleen vuonna 2023	Toteutunut. Kulttuuriparla- mentti kokoontui vuonna 2023 neljä kertaa	Kulttuuriparlamentti lisää kult- tuuritoiminnan näkyvyyttä pal- kitsemalla merkittäviä kulttuuri- tekoja.

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Vapaa-aikapäällikkö	Liikunnan edistäminen otetaan huomioon hyvinvointityön rakenteen uudistamisessa	Toteutunut. Hyvinvointiryhmään on nimetty asemaperusteisesti vapaa-aikapäällikkö. Ilmiöpohjaisessa lähestymistavassa poikkihallinnollisuus toteutuu hyvin.	
Lapset ja nuoret osallistuvat varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ruokailujärjestelyjen suunnitteluun, toteutumiseen ja arviointiin.	Varhaiskasvatuksen johtaja, sivistysjohtaja, päiväkotien johtajat, rehtorit, ateriat- ja puhtauspäällikkö	Ruokaraatitoiminta otetaan käyttöön kaikissa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä	Makuraatitoimintaa on järjestetty kaikissa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä.	Aktivoidaan makuraatitoimintaa lisäämällä kokoontumisia. Laajennetaan makuraatitoiminnan yhteistyötä opiskeluhooltoon.
Työllisyyspalveluissa järjestetään yhteisöllisyyspäivä neljä X vuodessa.	Työllisyyspalveluiden päällikkö		Asia ei ole ajankohtainen hyvinvointialueuudistuksen ja TE24 tulleiden ja tulevien muutosten myötä.	
Työkykyviisarin käyttöönotto työllisyyspalveluissa	Työllisyyspalveluiden päällikkö		Pilotoitu aiemmin mutta ei otettu käyttöön.	
Toteutetaan keskustan yleiskaava-projektissa kokeilu sähköisestä karttapohjaisesta kommentointijärjestelmästä.	Kaavoituspäällikkö			Keskustan osayleiskaavaluonnoksen valmistelu aloitetaan loppuvuodesta 2024.
Toteutetaan kuntalaisille kysely elinympäristön hyvinvointivaikutuksista.	Elinympäristöjohtaja	Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään yhdyskuntasuunnittelussa ja eri toimenpiteiden toteuttamisessa	Puskia on raivattu kunnan tonteilta kuntalaiskyselyn pohjalta. Lisäksi on teetetty kaavakatujen varsien raivausta siellä, missä puiden ja pensaiden oksat ovat levinneet liikennettä ja katujen hoitoa häiritsemään.	Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään edelleen yhdyskuntasuunnittelussa ja eri toimenpiteiden toteuttamisessa.

Kulttuuripalvelut ja kulttuuriparlamentti edesauttavat Hämeenkyrön kulttuuritarjonnan monipuolistamista ja aktivoivat kuntalaisia kulttuuriharrastusten pariin	Kulttuurikoordinaattori, hyvinvointikoordinaattori	Aktivoidaan kulttuuriparlamentin toiminta uudelleen	Toteutunut. Kulttuuriparlamentti kokoontui vuonna 2023 neljä kertaa.	Hyödynnetään kirjastoa monipuolisessa kulttuuritarjonnassa.
--	--	---	--	---

Painopiste: Turvallinen elinympäristö

Tavoite: Vähennetään lapsiperheiden/kuntalaisten eriarvoisuutta

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa.	Varhaiskasvatuksen johtaja, rehtorit, hyvinvointiryhmä, hyvinvointikoordinaattori		Liikunta-aktiivisuutta raportoidaan hyvinvoinnin vuosiraportissa.	Lisätään lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta.
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille (avustuskriteerit)	Vapaa-aikapäällikkö	Toimintaa toteutetaan vuonna 2023 hankkeiden kautta. Selvitetään toisen liikunnanohjaajan toimen mahdollisuuksia.	Toinen liikunnanohjaaja aloittanut 12/2023	Järjestetään matalankynnyksen liikuntaryhmiä lapsille ja nuorille. Pilotoidaan kouluPT-malli.
Erytisryhmien liikuntamahdollisuuksien lisääminen (avustuskriteerit/henkilöstöresurssien lisääminen)	Vapaa-aikapäällikkö	Toimintaa toteutetaan olemassa olevan resurssin rajoissa. Selvitetään toisen vakituisen liikunnanohjaajan mahdollisuuksia.	Toinen liikunnanohjaaja aloittanut 12/2023	
Toimivan palveluliikenteen kehittäminen koko kunnan alueella.	Palveluliikenteen kehittäminen on yhteistyötä palvelualueiden välillä.	Palveluliikenteen toimintaa Tuomilogistiikan järjestämänä seurataan. Kunta määrittelee palvelun laajuuden.	Tuomi Logistiikka toteuttaa palveluliikenteen. Kunta on määrittellyt palvelujen laajuuden. Tavoite toteutui. Vuoden aikana tehtiin käyttäjäkysely.	Toteutetaan palveluliikenteen asiakaskysely.

Perhekeskuksen jatkokehittämisessä huomioidaan palvelujen saatavuus yhdenvertaisuuden näkökulmasta	Sosiaalityön päällikkö	Osallistutaan Pirhan perhekeskustoiminnan kehittämiseen	Osallistuttu Pirhan kehittämiseen sekä perustettu paikallinen perhekeskuksen ohjausryhmä lasten ja nuorten asioiden edistämiseen.	Perhekeskuksen ohjausryhmän toiminnan suuntaaminen ja tehostaminen
Tarjotaan yhdeksännen luokan päätäville hämeenkyröläisnuorille mahdollisuus ensimmäiseen kesätyöhön kunnalla.	Kaikki vastuualueet yhdessä työllisyyspalveluiden ja nuorisopalveluiden kanssa.	Huomioidaan vuoden 2024 talousarviosuunnittelussa nuorten kesätyöpaikkojen palkkavaraukset.	Talousarvioon on otettu palkkavaraukset kesätyöntekijöitä varten.	Tarjotaan kaikille ysiluokkalaisille halukkaille kesätyöpaikka kunnan palvelualueilla tai kesätyösetelillä.
Tavoite: Edistetään lähiympäristöjen kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi				
Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä kolmannen sektorin toimijat osallistuvat kuntalaisia koskevien suunnitelmien valmisteluun (kaavoitus, esteettömyys, ympäristö, asumisen ratkaisut)	Elinympäristöpalvelut	Kutsutaan vanhus- ja vammaisneuvostot edustajat elinympäristölautakunnan kokoukseen. Edustajat kutsutaan myös mukaan kestävyysmurros (We make transition) hankkeeseen.	Lautakuntavierailut eivät toteutuneet vielä 2023. Kestävyysmurrosto WMT-hankkeessa on kohdistunut maatalusteemaan ja kohderyhmänä ovat olleet maatalousyrittäjät. Hanke jatkuu vuoteen 2025.	Vaikuttamistoimielinten kuuleminen osana normaalia valmistelutyötä.
Kunnan monialainen sisäilmatyöryhmä huolehtii osaltaan terveellisestä sisäilmastosta julkisissa rakennuksissa	Elinympäristöjohtaja	Ryhmä kokoontuu seuraavaksi alkuvuoden 2023 aikana	Ryhmä kokoontunut elokuussa ja lokakuussa.	Ryhmä kokoontuu tarvittaessa.
Kootaan kaikki kunnan kävely- ja pyöräilyreitit sähköiseen karttapalveluun	Vapaa-aikapäällikkö, Elinympäristöjohtaja	Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjemassa päivitetään kävelyn ja pyöräilyn tavoiteverkko.	Toteutunut, suunnitelma hyväksytty valtuustossa helmikuussa 2024.	Hämeenkyrö osallistuu Pirkan-taipaleen selvityshankkeeseen.

Lisätään julkisten puisto- ja viheraluiden viihtyisyyttä ja parannetaan luonnon monimuotoisuutta käynnistämällä kunnan vieraslajiohjelma	Ympäristötarkastaja	Vieraslajien torjuntaa jatketaan osana normaalia toimintaa. Maisemanhoidollisia toimenpiteitä tehdään vuonna 2023 hyvinvointikyselyn perustella osana puskittumisen poistoa.	Käynnistettiin ilmasto-ohjelman päivittäminen, mihin otetaan mukaan luonnon monimuotoisuus.	Ilmasto-ohjelma valmistuu ja siihen yhdistetään luonnon monimuotoisuus. Toimenpide-ehdotuksiin lisätään vieraslajiteema.
Esteettömyys ja turvallisuus sekä kevyen liikenteen reittien riittävyys ja viihtyisyys huomioidaan 2021 käynnistyvässä keskustan yleiskaavausunnittelussa	Kaavoituspäällikkö		Keskustan osayleiskaava 2040 käynnistynyt vielä 2023.	Keskustan osayleiskaavaaluonnoksen valmistelu aloitetaan loppuvuodesta 2024.

Painopiste: Vaikuttavat palvelut

Tavoite: Parannetaan palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta

Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Lisätään kunnan liikuntamahdollisuuksia yhdenvertaisuutta painottaen.	Sivistysjohtaja, vapaa-aikapäällikkö	Liikuntapaikkarakentamisessa otetaan huomioon yhdenvertaisuus. Liikuntaohjausten lisääminen vaatii lisää henkilöstöresursseja. Selvitetään toisen vakituisen liikunnanohjaajan mahdollisuutta.	Toinen liikunnanohjaaja aloittanut 12/2023. Liikuntapaikkarakentamisessa painotettu maksuttomia saavutettavia. Uuden huoltorakennuksen rakentaminen aloitettu ja valmistuttuaan se edistää osaltaan liikuntamahdollisuuksia.	Lisätään esteettömän ja matalan kynnyksen liikkumismahdollisuuksia. Toimeenpannaan kävelyn ja pyöräilynedistämishjelmaa.
Kunta kehittää tulevaisuudessa vapaasti käytettäviä lähiliikuntapaikkoja.	Sivistysjohtaja, vapaa-aikapäällikkö		Pappilan metsän valaistuksen perusparannus. Pesäpallokentän kääntäminen ja kunnostaminen. Laskurit fg-rata, kuntoportaat ja tenniskenttä.	Kehitetään liikuntapaikkoja suunnitellusti. Tehostetaan viestintää jäähallin avoimista vuoroista.

Digipalveluiden käytön ohjaus ja opastus kuntalaisille. Yhteispalvelupisteen hyödyntäminen kuntalaisten tukemisessa digitaalisissa palveluissa terveyskeskuksessa.	Hoiva- ja hoitotyön päällikkö, kotihoidon päällikkö, osavastuualueen esihenkilö	Huolehditaan digituen saatavuudesta perusturvan palveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle ja sähköisen asioinnin sen myötä mahdollisesti muuttuessa.	Digitukea ollut saatavilla kirjastossa, työllisyyspalveluissa, Lähi-tori Aurinkorinteellä, Yhteistöila Torituvalla ja seurakunnan Myötä-tävuudessa.	Turvataan digituen jatkuminen ja kehitetään toimintaa.
Osallistutaan työllisyyden kuntako-keiluun yhdessä Pirkanmaan muiden kuntien kanssa. Kuntakokeilun kautta tarjotaan kasvokkaista lähipalvelua työttömille.	Työllisyyspalveluiden päällikkö	Valmistellaan TE24 uudistusta yhteistyössä Pirkanmaan kuntien kanssa.	Hämeenkyrö liittynyt Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueeseen.	Toimeenpannaan TE24 uudis-tus.
Kansalaisopisto tarjoaa työttömille vuosittain kaksi ilmaista kurssia.				
Tavoite: Otetaan käyttöön vaikuttavat menetelmät ja toimintamallit				
Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Kunnan talousarviossa ja taloussuun-nitelmassa määritellään talousarvio-vuodelle mittarit, joilla seurataan vä-estön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutu-mista.	Jokainen palvelualue omalta osaltaan.		Toteutunut suunnitellusti.	Hyte-kerroin indikaattori. Jatke-taan toteutusta.
Tavoite: Kehitetään asiakaspalautejärjestelmien/asiakaskokemuksen ja hyödynnetään tuloksia				
Toimenpiteet	Vastuutaho	2023 Tavoite	2023 arviointi	2024 Tavoite
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asu-kasraateja ja foorumeja	Kunnan johtoryhmä	Siltafoorumien jatkona kirjastolla järjestetään keskustelutilaisuuksia ajankohtaisista aiheista.	Kunta järjesti vuoden 2023 ai-kana yhden Siltafoorumien Tur-vallisen tilan periaatteiden val-mistelusta.	Toteutetaan asukas- ja asiakas-kyselyitä. Järjestetään osallis-tava budjetointi. Toteutetaan Silta-foorumeita tarpeen mu-kaan.

Kuntalaisilta kerätään asiakaspa- lautetta liikuntapalveluiden toimin- nasta vuosittain	Vapaa-aikapäällikkö	We make transition hankkeessa ja kävelyn ja pyöräilyn edistämis- ohjelman valmistelussa osalliste- taan kuntalaisia ja sidosryhmiä	Ohjelmien valmistelussa on osallistettu kuntalaisia, yrityksiä, yhdistyksiä ja kunnan henkilös- töä. Kaavat valmistellaan aina vuorovaikutuksessa niiden kanssa, joiden oloihin tai etuihin ne vaikuttavat.	Juurrutetaan yhdistysfoorumi ja yhdistysten uutiskirje.
			Liikuntapalvelut järjesti asiakas- kyselyn joulukuussa 2023.	